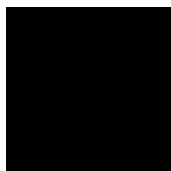

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Adam Polách

Anglický jazyk a společenské vědy se zaměřením na vzdělávání

Primární prevence rizikového chování z pozice učitele
společenských věd v návaznosti na hudební texty
současných interpretů

Olomouc 2021

vedoucí práce:
Mgr. Monika Stoklásková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedenou literaturu a zdroje. Souhlasím se zveřejněním práce pro účely soukromého studia a výzkumu. Dále prohlašuji, že elektronická verze nahraná do IS/STAG je totožná s verzí odevzdané bakalářské práce.

V Olomouci dne 20.04.2021

Adam Polách

Poděkování

Děkuji Mgr. Monice Stokláskové za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci. Dále také děkuji rodině, která mi poskytovala podporu po celou dobu studia a zejména v době psaní bakalářské práce. Speciální poděkování patří rodině Janíkových.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	7
1.1 Rizikové chování.....	7
1.2 Primární prevence	8
1.3 Dospívající jedinec.....	9
1.4 Hudební interpret	10
2 ŠKOLNÍ PREVENCE A PREVENTIVNÍ PROGRAMY PRO ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	11
2.1 Systém prevence rizikového chování v České republice	11
2.2 Školní metodik prevence.....	12
2.2.1 Materiály pro školní prevenci rizikového chování	13
2.3 Primární prevence ve výuce občanské výchovy a společenských věd	14
2.3.1 Spolupráce s dalšími pedagogy.....	14
2.3.2 Mezioborové propojení.....	15
2.3.3 Učitel a kyberprostor	16
3 PŮSOBNÍ HUDEBNÍCH INTERPRETŮ NA DOSPÍVAJÍCÍ JEDINCE ...	17
3.1 Srovnání vlivu hudby v minulosti se současností	17
3.1.1 Působení hudebních interpretů v minulosti	17
3.1.2 Působení hudebních interpretů v současnosti	18
3.2 Obsah hudební tvorby interpretů.....	19
3.2.1 Témata v textech interpretů	19
3.2.2 Vizuální projev interpretů.....	22
3.2.3 Vliv hudebních textů na dospívající	23
3.3 Projevy rizikového chování v závislosti na textech hudebních interpretů.....	24
3.3.1 Záškoláctví.....	24
3.3.2 Šikana a extrémní projevy agrese	25
3.3.3 Sexuální rizikové chování.....	27
3.3.4 Kyberšikana a sexting.....	28
3.3.5 Užívání návykových látek	29
4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	31
4.1 Výsledky výzkumného šetření	32
4.2 Zhodnocení dotazníkového šetření	44

ZÁVĚR	46
PŘÍLOHY	48
SEZNAM GRAFŮ	50
SEZNAM ZKRATEK	51
SEZNAM ZDROJŮ A POUŽITÉ LITERATURY	52

ÚVOD

S velkým rozmachem multimediálních technologií se děti v období adolescence dostávají do styku s hudbou téměř všude, mimo jiné například prostřednictvím rádia, televize, internetu, nebo mobilních aplikací. Podle studie American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, se jedinec v období adolescence věnuje poslechu hudby 2,5 hodiny denně.¹ To tvoří velice podstatnou část z celého dne.

Každý z interpretů volí do svých textů rozdílná témata. Mohou se týkat lásky, života, alkoholu nebo jakéhokoliv tématu, jež je interpretovi blízké nebo zajímavé pro posluchače. V současnosti s nárustem oblíbenosti rapové hudby a její inspirací ze života gangsterů žijících na předměstí velkých amerických měst se do popředí dostávají témata, jako jsou návykové látky, agrese či jiné projevy rizikového chování.

Již několik let se věnuji práci s dětmi a osobně jsem se setkal s jedinci, kteří mi otevřeně sdělili, že jejich snem je stát se jednoho dne rapovým interpretem, jelikož nemusí pracovat ani studovat a mohou se jen oddávat nezřízenému způsobu života.

Na základě tohoto podnětu jsem začal zejména rapové interprety poslouchat a blíže se zamýšlet nad obsahy jejich textů. Dle mého názoru samotní interpreti mnohdy netuší, jak velký vliv mají nad svými posluchači. Proto jsem si zvolil toto téma bakalářské práce.

Cílem bakalářské práce je objasnění problematiky rizikového chování u dospívajících jedinců, v návaznosti na texty současných rapových hudebních interpretů a navrhnout možnou primární prevenci do vyučování na základě rozboru textů. Dalším cílem je zjistit povědomí mezi učiteli o rizikových tématech v textech rapových písní.

K dosažení tohoto cíle jsem v první kapitole nejdříve vymezil teoretický základ. Obsahuje definici základních termínů, které jsou pro tuto problematiku nezbytné. Následuje souhrn informací o školní prevenci rizikového chování na našem území. Jde konkrétně o řídicí orgány v oblasti primární prevence. Následují jednotliví pracovníci jako jsou školní metodik prevence nebo krajský metodik prevence. Součástí této kapitoly jsou i dokumenty, ze kterých mohou nejen tyto osoby, ale i ostatní pedagogové čerpat. Ve třetí části se věnuji konkrétním projevům rizikového chování, jejich využití v textech a možnou práci v hodinách s těmito texty v rámci primární prevence rizikového chování.

---

¹ *Listening to Music and Watching Music Videos* [online]. American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, ©2021 [cit. 6.1.2021]. Dostupné z: www.aacap.org.

Poslední kapitolou je výzkumné dotazníkové šetření mezi učiteli, o jejich znalostech a povědomí o tomto tématu.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole jsou vysvětleny základní termíny, se kterými v této problematice pracujeme. Jedná se o rizikové chování a primární prevenci, dále také o vymezení pojmů dospívající jedinec a hudební interpret. Cílem této kapitoly je objasnění výše zmíněných pojmů pro usnadnění další práce s nimi.

1.1 Rizikové chování

Nejprve je nutné definovat základní pojem *rizikové chování*. Rizikové chování lze totiž snadno zaměnit za sociálně-patologické jevy. Existují však definice, které pomáhají rozlišit tyto dva na první pohled velice podobné pojmy. Sociálně patologické jevy označujeme jako nežádoucí společenské jevy formou deviantního chování. Primárně se jedná o rozdělení do skupin, které společnost bere jako nežádoucí.² S pojmem rizikové chování se setkáváme zejména ve školství. Rizikové chování definujeme jako „*chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.*“³

Rizikové chování můžeme jednak rozdělit do několika skupin, kterými se rozlišují jejich projevy, a jednak také do oblastí, kterých se rizikové chování týká. Ve školním prostředí se učitel mezi žáky nejčastěji setkává s rizikovými projevy chování, jako jsou záškoláctví, šikana a užívání návykových látek. V současném světě, kde se rychlým tempem rozvíjí multimédia, má největší vliv na chování žáků internet. Jeho otevřenost a možnost sledování jakýchkoliv webů prakticky bez zábran umožňuje jedincům vyhledávat stránky se sexuálním obsahem, které se pak promítnou v chápání sexuality a mohou vyústit až k sexuálnímu rizikovému chování. Dalším rizikem je pak využívání různých aplikací a platforem pro komunikaci, protože na nich může docházet ke kyberšikaně. Častým projevem je i sexuální rizikové chování – sexting. Jedná se tedy o chování, které se projevuje negativně v návaznosti na sociální a společenské normy a probíhá ve školním prostředí.

---

² MÜHLPACHR, P. (2001) *Sociální patologie*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita.

³ MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ L., ZAPLETALOVÁ J. (2015) *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. s. 28.

1.2 Primární prevence

Primární prevence je klíčový způsob ochrany adolescentů a dospívajících před projevy rizikového chování. Kromě primární prevence existují také další dva druhy ochrany. Jedná se o prevenci sekundární a terciální. Podle metodického doporučení MŠMT (Ministerstvo školství a mládeže) můžeme primární prevenci definovat následovně: „*výchova k předcházení a minimalizaci rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládání zátěžových situací osobnosti.*“⁴. Ve školství se využívá právě primární prevence, protože je spojena s výchovou jedinců.⁵

Jedná se tedy o všechny výchovné postupy a aktivity, které se snaží zamezit vzniku nebo šíření specifického jevu rizikového chování ve společnosti.

Primární prevence se dělí do dvou skupin. První skupinou je prevence nespécifická. Klíčovou vlastností nespécifické prevence je to, že je jedincem vykonávána dobrovolně za účelem zábavy a vlastního osobnostního rozvoje. Řadíme sem veškeré aktivity, které rozvíjí lidské dovednosti, sociální chování a zdravý životní styl. Díky tomu umožňují jedinci nahlédnout do svého nitra a poznat sebe sama.⁶ Pro bližší specifikaci se sem řadí například sporty, sportovní kroužky a další volnočasové aktivity. Druhou skupinou je prevence specifická. Jak již název uvádí, jedná se o specifické preventivní programy, které působí na konkrétní oblasti rizikového chování. Specifická prevence je dále rozčleněna do tří oblastí. Ty se vyznačují svou cílovou skupinou, metodologií a intenzitou prevence. Jedná se o prevenci všeobecnou, selektivní a indikovanou.⁷

Všeobecná prevence cílí zejména na skupiny, v nichž jedince spojuje věk nebo sociální prostředí. Jsou určeny pro větší počet účastníků. Řadíme sem například programy, které probíhají uvnitř tříd ve škole. Selektivní prevence cílí na jedince, u kterých již dochází k projevům rizikových faktorů, jež mohou znamenat vznik rizikového chování. Tato prevence cílí na menší skupiny účastníků. Indikovaná prevence

---

⁴ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*, č.j. 21291/2010-28 [online]. 2010. [cit. 25. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/20274>.

⁵ Tamtéž.

⁶ GALLA, M. (2005) *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí*, Příručka o efektivní školní drogové prevenci. Úřad vlády České republiky, 1. vydání v českém jazyce.

⁷ MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. a kol. (2010). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha: Togga.

pracuje s jedincem, u kterého již došlo k projevům rizikového chování, nebo je on sám vystaven velkému množství rizikových faktorů.⁸

1.3 Dospívající jedinec

Jako dospívajícího jedince označujeme osobu v období adolescence. To začíná spolu s procesem vývoje sekundárních pohlavních znaků. Vágnerová ve svém díle rozděluje adolescenci na dvě období. První částí je adolescence raná probíhající mezi 11 až 15 rokem života, následovaná adolescencí pozdní. Ta byla vyčleněna v rozmezí od 15 do 20 let.⁹ Jedná se tedy zejména o období studia na druhém stupni základní školy a období studia na střední škole. Význam slova adolescence definoval Macek ve svém díle. „*Je odvozen z latinského slova adolescere (dorůstat, dospívat, mohutnět).*“¹⁰ Toto období je charakteristické zejména velkým množstvím změn v oblasti lidské psychiky. Jedinec prochází finálním vývojem a formováním svého charakteru a vlastní identity. Identita je chápáním sama sebe a vnímání podobností a rozdílů, kterými je jedinec známý v určité sociální skupině.¹¹ Významnou oblastí jsou změny sociální. Adolescent hledá skupinu lidí, do které patří, a bude se v ní cítit potřebný. Další změny jsou citelné i po fyzické stránce člověka.

Dochází k dokončení fyzického vývoje jedince a jeho zrak se tak upírá na vlastní tělesný vzhled. U každého jedince se rychlost vývoje projevuje individuálně. Dochází k výrazné proměně primárních a sekundárních pohlavních znaků. Tím roste i vzájemná atraktivita mezi pohlavími. Postava jedince získává dospělou podobu, a tím se ukončuje somatický vývoj.¹²

---

⁸ MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. a kol. (2010) Primární prevence rizikového chování ve školství. 1. vyd. Praha: Togga. s. 43.

⁹ VÁGNEROVÁ, M. (2005). *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum.

¹⁰ MACEK, P. (2003) *Adolescence*. Vyd. 2., Praha: Portál.

¹¹ HARTOVÁ, H., HARTL, P. (2000). *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál.

¹² LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006) *Vývojová psychologie*. 2. upravené vydání. Praha: Grada.

1.4 Hudební interpret

Interpretem je člověk, který realizuje a distribuuje hudbu napsanou skladatelem. Nejedná se však pouze o zprostředkovatele hudby. Z pohledu dospívajícího jedince se z interpreta stává jeho vzor. K němu mohou adolescenti vzhlížet, inspirovat se jím a stanovovat si životní cíle podobné, jako má jejich oblíbený interpret. Jeho projev a obsahová stránka textu působí na psychiku posluchačů. Tento projev je navíc z velké části doprovázen také vizuálními prvky, které podtrhují obsah hudebních textů. V této bakalářské práci se zaměřuji zejména na interprety rapové hudby ve světě i v České republice. Interpret je tedy osobou s velkým vlivem na vývoj a formování osobnosti u dospívajících jedinců.¹³

Dle mého názoru si však tuto skutečnost mnozí z interpretů neuvědomují, nebo ji přehlíží zastíněni vidinou peněz a slávy. Zmiňují proto ve svých textech množství témat, které mají vliv na možný vznik rizikového chování. Pokud se zaměříme na *rappery* jiné než České národnosti, je velice pravděpodobné, že adolescent textu nerozumí a je tak z velké části odkázán pouze na videoklip, který pro posluchače nastíní obsah textu. Skvělým příkladem interpreta, který splňuje výše zmíněná kritéria, je americký *rapper* vystupující pod názvem *Lil Pump* a jeho skladba *Esskeetit*¹⁴, jež se stala virálním hitem. Skladba obsahuje veškerá témata rizikového chování, kterým se tato bakalářská práce věnuje.

---

¹³ STUDENÁ H. (2010). *Hudba jako hodnota v životě člověka*. (Diplomová práce). Univerzita Karlova v Praze, Praha.

¹⁴ Lil Pump, (2018) „*ESSKEETIT*“ (*Official music video*). YouTube video, [cit. 18.02.2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DPxL7dO5XPc>.

2 ŠKOLNÍ PREVENCE A PREVENTIVNÍ PROGRAMY PRO ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ

Tato kapitola se zabývá preventivními programy rizikového chování ve školství. Jedná se o soubor všech důležitých složek, které mají za cíl snížení rizika vzniku či šíření rizikového chování žáků ve škole. Patří sem veškeré orgány primární prevence jako je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), krajské centrum primární prevence a také nejdůležitější složka prevence ve škole, již reprezentuje metodik prevence. Řadíme sem i materiály pro prevenci rizikového chování jako například metodické listy a doporučení MŠMT. Tyto jednotlivé části dohromady tvoří základní pilíř pro úspěšnou práci proti rizikovému chování a jeho šíření mezi žáky.

2.1 Systém prevence rizikového chování v České republice

Hlavním koordinačním orgánem prevence rizikového chování na našem území je MŠMT. To připravuje a zpracovává veškeré materiály, které se dále distribuuji do škol pracovníkům v primární prevenci. Důležitým úkolem MŠMT je koordinace a spolupráce s krajskými koordinátory prevence, metodiky prevence v pedagogicko-psychologické poradně a pracovníky středisek výchovné péče.

V jednotlivých krajích na formu a průběh prevence rizikového chování dohlíží krajsští koordinátoři prevence. Jejich hlavním úkolem je vedení metodiků prevence v pedagogicko-psychologických poradnách (dále metodik prevence v PPP) a vytváření vhodných podmínek pro prevenci. Důležitou roli hraje krajský koordinátor prevence hlavně při monitorování plnění cílů krajských preventivních programů. Každoročně vytváří hodnotící zprávu, kterou předkládá MŠMT.

Náplní práce metodiků prevence v PPP je spolupráce se školními metodiky prevence formou pravidelných seminářů a také formou odborných konzultací. Společně se školním metodikem prevence a dalšími pedagogickými pracovníky reaguje na podněty vyskytující se v souvislosti s projevy rizikového chování. O činnosti školních metodiků prevence informuje krajského koordinátora prevence.¹⁵

---

¹⁵ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*, č.j. 21291/2010-28 [online]. 2010. [cit. 25. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/20274>.

2.2 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence je zaměstnancem školy, který mimo pedagogické činnosti vykonává i činnost specializovanou. Do tohoto druhu spadají činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské.¹⁶

Z hlediska metodické a koordinační činnosti se tato osoba stará o tvorbu a realizaci školních preventivních programů. Na základě svých odborných znalostí a metodických podkladů vytváří veškeré aktivity a programy zaměřující se na prevenci rizikového chování ve škole. K tomu, aby mohlo dojít k efektivnímu vytvoření preventivního programu, je nutná jeho spolupráce s učiteli. Komunikuje tedy s pedagogickým sborem, vyhledává rizikové chování ve škole a vzdělává pedagogy v oblasti primární prevence. O veškeré práci s žáky musí vést důkladnou dokumentaci. O žácích shromažďuje informace týkající se rizikového chování a prevence. Vytváří také dokumentaci o navržených preventivních programech.¹⁷

V případě nutnosti koordinuje spolupráci školy s příslušnými státními orgány, které mají v kompetenci primární prevenci rizikového chování.¹⁸

V oblasti informační činnosti předává veškeré informace o dané problematice rizikového chování. Informuje o všech projektech prevence, které má škola k dispozici. Vytváří náhled na dosažené výsledky v oblasti prevence ve škole. Vytváří seznam spolupracovníků a účastníků školního programu primární prevence rizikového chování.

Poslední sférou činnosti je poradenství. Poskytuje pomoc žákům a rodinám, kde se již u jedince rizikové chování projevilo, nebo kde hrozí jeho vznik. Pracuje s učiteli na zamezení vzniku a šíření rizikového chování. V neposlední řadě vytváří vhodné prostředí pro žáky, kteří jeví známky poruch chování, a umožňuje tak jejich začlenění do kolektivu.¹⁹

V současnosti se na školách můžeme velmi často setkat se situací, kdy v roli školního metodika prevence figuruje učitel společenských věd. Nejčastěji z důvodu toho, že jeho zaměření má k dané problematice velice blízko z hlediska rámcových vzdělávacích programů (dále jen RVP) a školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP).

---

¹⁶ METODICKÝ PORTÁL. *Metodik prevence*. (2012) [online]. [cit. 15.2.2021] Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/Metodik_prevence.

¹⁷ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*, č.j. 21291/2010-28 [online]. 2010. [cit. 25. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/20274>.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž.

2.2.1 Materiály pro školní prevenci rizikového chování

Existuje několik zdrojů, ze kterých mohou nejen školní metodici prevence, ale také ostatní učitelé čerpat pro vytvoření efektivní ochrany proti rizikovému chování. Základním podkladem jsou metodická doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V těchto dokumentech jsou obsaženy obecné pokyny a doporučení pro školy v oblasti primární prevence.²⁰ V návaznosti na uzavření škol z důvodů pandemie nemoci Covid-19 zveřejnilo MŠMT informace a nabídku programů zabývajících se prevencí rizikového chování v době distanční výuky.²¹

Pro jednotlivé kraje nebo města existuje také pedagogicko-psychologická poradna. Tyto poradny mají zpravidla vlastní webové stránky, například web PPP pro Olomoucký kraj nalezneme na adrese www.ppp-olomouc.cz. Tyto stránky nejenže obsahují metodické dokumenty k primární prevenci, ale také zveřejňují nabídku seminářů, informace o preventivních projektech v Olomouckém kraji a v neposlední řadě zde nalezneme i odborné *podcasty* s tématem poradenství pro rodiče, pedagogy i žáky.²²

Dalším vhodným zdrojem je Národní ústav pro vzdělávání. Mimo jiná témata se ústav také zaměřuje na primární prevenci rizikového chování. Jsou zde k nalezení veškeré aktuality z dění v oblasti primární prevence, doporučené publikace a výzkumy. Navíc je zde možnost účastnit se kurzů pořádaných Národním ústavem pro vzdělávání pro rozvoj vědomostí a dovedností v oblastech primární prevence.²³

Všechny tyto materiály poskytují podklady pro rozvoj pedagogů v oblasti primární prevence. Na jejich základě mohou vznikat nejen školní preventivní programy, ale i například hodiny vedené individuálně pouze učitelem, který chce mezi žáky vytvořit větší povědomí o rizikovém chování a jeho nebezpečí.

---

²⁰ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*, č.j. 21291/2010-28 [online]. 2010. [cit. 25. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/20274>.

²¹ MŠMT, *Informace o nabídce vybraných organizací poskytujících programy primární prevence v době distančního vzdělávání*. [online]. 2021. [cit. 18.2. 2021] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/informace-o-nabidce-vybranych-organizaci-poskytujicich>.

²² Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Olomouckého kraje, *Podcasty – Poradenské švitoření*. [online]. 2021, [cit. 18.2. 2021]. Dostupné z: <http://ppp-olomouc.cz/metodika-prevence/podcasty/>.

²³ Národní ústav pro vzdělávání, *Primární prevence*. [online]. [cit. 18.2. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/modules/marwel/index.php?rewrite=t%2Fpprch&str=2>.

2.3 Primární prevence ve výuce občanské výchovy a společenských věd

Komplexností oborů občanské výchovy a společenských věd má pedagog velké množství možností začlenit prevenci rizikového chování do svých hodin. Člověk ve společnosti a člověk jako jedinec jsou jedny z okruhů, které v rámci RVP pro gymnázia (dále jen RVP G) nabízí prostor pro tuto výuku. Vhodné aktivity pro primární prevenci rizikového chování jsou například pracovní listy, odborné přednášky anebo pro studenty velice atraktivní forma zážitkové pedagogiky.

Cílem výuky by nemělo být pouze ponaučit žáky o daném projevu rizikového chování, ale také přimět žáky ke kritickému myšlení nad tématem. Pokud se žáci sami budou nad projevy rizikového chování v textech kriticky zamýšlet, bude prohloubeno samotné porozumění této problematice.²⁴

Nápomocné jsou aktivizační metody. Ty mohou probíhat například formou diskuse. Heuristické metody využívají logické myšlení. Dále také situační metody nebo metody inscenační. Situační metody využívají situace z reálného života a inscenační metody obsahují žáky hrané modelové situace. Vhodné se jeví i skupinové metody vyžadující vzájemnou spolupráci žáků a také práce se samotným textem.²⁵

2.3.1 Spolupráce s dalšími pedagogy

Pro zajištění funkčního propojení prevence rizikového chování mezi předměty je základem dobrá komunikace pedagogů. Nejvýznamnější roli zde hrají učitelé třídní. Právě oni znají prostředí mezi žáky nejvíce a jako první zasahují v případě projevu rizikového chování. Úkolem třídního učitele je komunikovat s žáky, učiteli, rodiči nebo vedením školy. Díky této komunikaci mezi všemi účastníky podílejícími se na výchově žáků je třídní učitel spolu s metodikem prevence schopen vytvářet efektivní specifické aktivity pro primární prevenci rizikového chování.

Spolupráce mezi pedagogy může být podpořena organizováním společných školení zaměřených na projevy rizikového chování, a to v ideálním případě tak, aby školení korespondovala s preventivním programem školy a zaměřovala se na aktuální problémy vyskytující se mezi žáky. Nabídkou vzdělávacích programů

---

²⁴ KLOOSTER, David. *Co je kritické myšlení? Kritické listy* [online]. č.1,2 [cit. 16.4. 2021]. Dostupné z: <https://kritickemysleni.cz/inspirace-pro-ucitele/kriticke-listy/kriticke-listy-1-2/>.

²⁵ MAŇÁK, Josef. *Aktivizující výukové metody*. Metodický portál RVP-Modul Články [online]. [cit. 16.4.2021] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/o/14483/AKTIVIZUJICI-VYUKOVE-METODY.html/>.

například disponuje Národní ústav pro vzdělávání.²⁶ Udržování veškerého pedagogického personálu ve škole vzdělaného ohledně současných trendů v prevenci rizikového chování napomáhá kvalitě preventivních aktivit a spolupráce.

2.3.2 Mezioborové propojení

Pro vytvoření důkladného systému prevence rizikového chování, je vhodná spolupráce mezi pedagogy jednotlivých předmětů. V ostatních předmětech se také setkáváme s vyučovanou látkou, která je s rizikovým chováním propojena.

Podíváme-li se na Rámcový vzdělávací program pro střední školy, konkrétně gymnázia, zjistíme následující. V kapitole Člověk jako jedinec a Člověk ve společnosti můžeme primární prevenci a učivo propojit například v oblastech sociologie, etiky nebo psychologie.²⁷ Z jiných oborů je to například biologie. Jednou z náplní učiva je okruh s názvem biologie člověka.²⁸ Součástí toho okruhu je nauka o rozmnožovací soustavě člověka. Vhodné je tedy začlenění sexuálního rizikového chování pro obohacení výuky a také pro podporu prevence vzniku tohoto chování.

Předmět informatika, informační a komunikační sítě v RVP G obsahuje průřezové téma Osobnostní a sociální výchova.²⁹ Daná problematika nabízí možnost rozšíření povědomí žáků o nebezpečích skrývajících se na internetu či v médiích (zejména kyberšikana nebo sexting).

Pro problematiku hudebních textů a projevech rizikového chování vyskytujících se v nich se nabízí propojení buď s hudební výchovou nebo výukou cizího jazyka, konkrétně anglického jazyka. V obou předmětech mohou žáci s učitelem rozebírat hudební texty, společně v nich vyhledávat rizikové chování a poté nad nalezenými problémy vést diskusi. Vhodný je i český jazyk. Žáci mohou jednak pozorovat větnou skladbu a jazykové vlastnosti textu a při této příležitosti se obohatit i o informace z oblasti primární prevence rizikového chování.

Zapojení prevence je tedy možné prakticky ve všech předmětech. Pro správné zasazení do výuky pedagogům napomáhá RVP a podle něj je následně vypracován ŠVP.

---

²⁶ Národní ústav pro vzdělávání, *Nabídka vzdělávacích programů*. [cit. 18.02. 2021] Dostupné z: <https://objednavky.nuv.cz/>.

²⁷ Autorský kolektiv. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. (2007) Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. s.39-40.

²⁸ Tamtéž. s.33.

²⁹ Tamtéž s.64.

Záleží pouze na možnostech školy, učitele a časové dispozici předmětu. Pokud je spolupráce mezi pedagogy a vedením školy na kvalitní úrovni, může tato společná snaha pro žáky vytvořit velmi zajímavé a účelové a bezpečné prostředí pro primární prevenci rizikového chování.

2.3.3 Učitel a kyberprostor

S rozvíjejícími se technologiemi vznikl poměrně nový pojem *kyberprostor*. Jedná se o svět virtuální reality. Patří sem internet, sociální sítě nebo třeba hry.³⁰ Do tohoto prostředí jsou zapojeni téměř všichni dospívající. Doposud největší český výzkum tohoto prostředí z roku 2019 poukázal na rizika pohybu dětí v tomto prostoru. Zúčastnilo se ho celkem 27 177 respondentů ve věku 7 až 17 let. Výsledky například ukázaly, že sociální sítě využívala více než polovina dotázaných dětí mladších 13 let i přes zákaz používání těchto sítí pro osoby mladší 13 let.³¹ Kyberprostor je velice proměnlivý a každý den může být jiný, než byl. Navíc uživatelům poskytuje možnost skrývat svou pravou identitu. Toho často zneužívají internetoví predátoři. Ti si u dětí získávají jejich důvěru, kterou později zneužívají. Toto chování je označováno jako *kybergrooming*.³²

Ve školství může nastat situace, kdy učitel nerozumí současným trendům mládeže a zůstává tak „pozadu“. Měl by se tedy aktivně zajímat o dění v kyberprostoru, aby svým žákům lépe porozuměl. Zvedá se tím i vzájemná důvěra a respekt.³³ Pro zajištění těchto potřeb vznikla ve virtuálním prostředí webová stránka *e-bezpeci.cz*. Součástí jsou odborné materiály nejen pro pedagogy, ale také pro rodiče a samotné děti. V rámci tohoto webu funguje i nabídka vzdělávacích programů. Tento projekt vznikl pod vedením doc. Mgr. Kamila Kopeckého, Ph.D. a jeho zástupce PhDr. René Szotkowského, Ph.D. za účelem vzdělávání a prevence v oblastech rizikového chování v kyberprostoru. Celý projekt spadá pod Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

---

³⁰ LÉVY, Pierre. (2000) *Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace"*. V Praze: Karolinum.

³¹ KOPECKÝ Kamil, SZOTKOWSKI, René. *České děti v kybersvětě, Jak se chovají online a co jim hrozí?* [online] Výzkumná zpráva, Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. [cit, 14.2. 2021] Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>.

³² Tamtéž.

³³ KYRIACOU, Chris. (2012) *Klíčové dovednosti učitele: Cesty k lepšímu vyučování*. Praha: Portál.

3 PŮSOBENÍ HUDEBNÍCH INTERPRETŮ NA DOSPÍVAJÍCÍ JEDINCE

Tato kapitola podrobně přibližuje vliv hudebních interpretů na dospívající jedince. Jejich vliv je nejdříve objasněn z historické perspektivy a následně porovnán se současností. Důležitou částí této kapitoly je samotný obsah textů a jeho souvislost s projevy rizikového chování. Jsou zde zmíněna nejčastější témata textů hudebních interpretů, se kterými se učitel u žáků ve škole setkává v podobě rizikového chování. V závěru jsou podrobně popsány projevy rizikového chování a možnosti učitele v oblasti jejich primární prevence v návaznosti na texty hudebních interpretů. Cílem této kapitoly není kritika hudebních interpretů a jejich tvorby. Jde o objasnění možných nebezpečí skrývajících se v hudebních textech pro dospívající jedince a jejich chování. Na základě těchto hudebních textů jsem v této kapitole nastínil možná témata a způsoby, kterými učitelé mohou v různých vyučovacích oblastech pracovat v rámci primární prevence.

3.1 Srovnání vlivu hudby v minulosti se současností

Nejdříve je vhodné objasnit, jakým způsobem hudba působí na lidskou společnost od počátku její velké popularizace v polovině 20. století. Následně je nutné popsat její přeměnu k moderním žánrům, a to zejména k rapu. Jedná se o jeden z nejpopulárnějších hudebních stylů v současnosti.

3.1.1 Působení hudebních interpretů v minulosti

V současné době se na hudební scéně objevuje velice pestrá škála různých hudebních stylů. Ty se dále rozdělují do menších podskupin a vzniká tak téměř neomezené množství kombinací a druhů hudby. Z historického hlediska můžeme v určitých časových obdobích lidských dějin stanovit klíčové hudební styly. Ty doprovázely lidskou společnost a velkým vlivem zasahovaly do myšlení lidí nebo do jejich vývoje. Pokud se zaměříme na dějiny 20. století můžeme jako typický zvolit rock 'n' roll.³⁴

Rock 'n' roll se začal do povědomí lidí dostávat v roce 1940 a v následujících dvaceti letech zaznamenal skokový nárůst v popularitě. Obzvlášť velkou popularitu

---

³⁴ *Social Changes On Innovations Of Rock Music Media Essay*. UK Essays [online]. Copyright © 2003 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.ukessays.com/essays/media/social-changes-on-innovations-of-rock-music-media-essay.php>.

si získal mezi dospívajícími jedinci. Ikonou rock 'n' rollu při jeho zrodu byl Elvis Presley. Jeho typický vzhled v kožené bundě a s pomádou ve vlasech inspiroval milióny mladých po celém světě. Nejedná se však pouze o vzhled. Samotné texty písní otevřely témata, která se považovala za tabu, a dosud se nikdo neodvážil takto explicitně vyjadřovat své názory. Mezi tato témata patřila zejména lidská sexualita a rasová segregace. Tyto názory začaly propojovat dospívající jedince, ti posléze začali vytvářet sociální skupiny, které vyznávaly společnou ideologii, jež jim byla předávána jejich oblíbeným interpretem. S příchodem rock 'n' rollu, se ve velké míře začíná věnovat pozornost tomu, jak hudba spojuje dospívající jedince do sociálních skupin. Vytváří se u nich idoly v podobě interpretů a můžeme pozorovat změny v jejich chování a vývoji i při poslechu určitého hudebního žánru.³⁵

S jistotou tedy můžeme stanovit, že interpreti a jejich komunikace pomocí textů a vizuálních projevů inspiruje fanoušky nebo posluchače. Od poloviny 20. století se tento trend začal rozšiřovat se vznikem mnohých dalších hudebních stylů.

3.1.2 Působení hudebních interpretů v současnosti

V současné době je rocková muzika sesazena interprety popové hudby. Velký nárůst oblíbenosti zejména v uplynulých dvou dekáдах zaznamenala hudba taneční a hip-hop společně s rapem.

V současnosti se mezi klíčové hudební styly, co se týče oblíbenosti mezi adolescenty, považuje moderní rap. Podle výzkumu společnosti IFPI,³⁶ která reprezentuje interprety a nahrávací společnosti po celém světě, se rap zařadil na páté místo. Rap se od klasické hudby rozlišuje tím, že se jedná o rýmy mluvené v rytmu hudby. Nejprve byl součástí hip-hopové kultury, později se rozrostl do vlastního hudebního stylu. Nejpopulárnější jsou dnes američtí rappeři, kteří se zasloužili o proslavení tohoto stylu hudby po celém světě. V České republice se existuje silná základna interpretů. V kombinaci s americkou a světovou rapovou scénou je pro adolescenta jednoduché najít

---

³⁵ *Rock and roll* | History, Songs, Artists, & Facts Britannica. Encyclopedia Britannica [online]. Copyright ©2021 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/rock-and-roll-early-style-of-rock-music>.

³⁶ *The World's Favorite Music Genres*, Statista-The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies [online]. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/15763/most-popular-music-genres-worldwide/>.

si svého oblíbeného interpreta. Mezi ty nejpoblárnější v České republice se v žebříčku internetové stránky *hiphopstage* řadí tato jména:³⁷

- 1) *Yzomandias* a uskupení neboli label *Milion plus*.
- 2) *Blakwood Records* a členové jako *Renne Dang* nebo *Dorian*
- 3) *Ty Nikdy* a interpreti *Paulie Garand* nebo *Kenny Rough*

Skrze moderní technologie mají dospívající neustálou možnost poslouchat rádiové vysílání, televizní pořady, *YouTube* a další množství platforem a aplikací pro poslech hudby. Adolescent se tak prakticky dostává do trvalého obklopení hudbou.

3.2 Obsah hudební tvorby interpretů

Důraz je v této podkapitole kladen zejména na texty, které mají potencionální šanci na podporu vzniku rizikových projevů chování. Jelikož rap jako samostatný hudební styl vznikl v afro-amerických čtvrtích USA během 60. let 20. století, mají veškerá témata rapu kořeny ve Spojených státech. Při poslechu nejslavnějších jmen rapové historie i současnosti, například *Dr.Dre*, *Post Malone* nebo *Travis Scott* je snadno definujeme.³⁸

3.2.1 Témata v textech interpretů

Téma peněz a bohatství je v dnešní době zařazeno do drtivé většiny textů. Trendem se stává zmiňovat drahá auta, značky oblečení nebo jiných módních doplňků. Interpreti se navzájem předhánějí v tom, kdo bude více finančně a materiálně bohatší. Móda pomáhá zvýraznit bohatý život, avšak ve většině případů se nezačali tito interpreti věnovat módě, ale móda jim. Faktem však je, že k vytvoření této domněnky bohatství stačí několik papírových bankovek a vhodný záběr kamery. K podpoření této iluze využívají interpreti peníze v kombinaci s auty nebo s ženami. Peníze se tedy stávají hybnou silou v rapovém prostředí a určují společenský status. Mnozí z interpretů se řídí pravidlem, že nejde o to, kolik peněz mají, ale o to, kolik si lidé myslí, že mají.

Druhým velice populárním motivem textů interpretů je konzumace alkoholu a jiných návykových látek. To je často spojeno s depresivním rozpoložením psychiky

---

³⁷ *TOP 20 českých rapových labelů podle sledovanosti na Youtube*. HipHopStage.cz - Hip Hop Magazin [online]. Copyright © 2018 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <http://www.hiphopstage.cz/top-20-ceskych-rapovych-labelu/>.

³⁸ *The Most Famous Rapper In The World Right Now, Ranked By Fans*. Lists: Rankings About Everything, Voted On By Everyone [online]. Copyright © Ranker 2021 [cit. 06.01.2021]. Dostupné z: <https://www.ranker.com/list/most-famous-rappers-right-now/celebrity-lists>.

interpreta, který se staví do těžké životní situace a těmito způsoby si chce pomoci. Na druhé straně je tato konzumace návykových látek opět spojena s tématem peněz a bohatstvím. Interpreti ve svých textech popisují svůj vztah k těmto látkám v kladném i v negativním smyslu. Konzumace návykových látek dále navazuje na životní styl, který interpreti ve svých textech vyznávají. Ten je v mnoha případech divoký, neuznávající žádná pravidla či společenské normy; nejdůležitější roli v něm hrají divoké večírky. V textech interpretů se nesetkáváme s přímým pojmenováním těchto látek. Místo toho jsou užity slangové výrazy. Pokud se v textech setkáme s výrazy jako například *kouř* nebo *nasávat* (v anglických textech poté nejčastěji jako *smoke*, *inhaling*, *drinking*), obvykle se jedná o referenci na specifickou návykovou látku.

Setkáváme se dokonce s interprety, kteří aktivně vybízejí posluchače ke konzumaci těchto látek. Příkladem je *Lil Pump* a jeho skladba s názvem *Drug Addict*. Pokud doslovně přeložíme jednu pasáž této písničky, interpret v ní sděluje následující:

Ukážu ti, jak žít život

Ber hodně drog a nemysli dvakrát

*Já to dělám každý den a každou noc.*³⁹

I přes tvrzení, že cílovou skupinou nejsou dospívající jedinci, budou posluchači této písně převážně oni. První věta citovaného textu nese nabídku pro posluchače. Interpret chce posluchači „pomoci“ ve správném životním směru. Nebezpečná je tato pasáž zejména pro jedince, kteří doposud nemají zkušenosti s návykovými látkami a po poslechu této písně mohou mít pocit, že o něco přichází a měli by je tak vyzkoušet.

V textech interpretů je také velice často obsažena genderová diskriminace. Interpreti zejména mužského pohlaví se k vyobrazování žen staví poněkud nevlídně a vytváří sexuální předsudky. O ženách se v textech pojednává jako o způsobu zábavy, zmiňovány jsou také různé sexuální praktiky či jiná nekorektní nebo hanlivá označení. Znovu se dostáváme k tématu ženy a peníze, kdy jsou peníze prostředek pro získání si náklonnosti ženy. Ve videoklipech doprovázejících písně interpretů se ženy běžně vyskytují odhalovány tak, aby si získaly větší pozornost publika. Tento způsob můžeme zařadit do kategorie marketingu se sexuálním motivem.⁴⁰

---

³⁹ LIL PUMP, (2018) „*Drug Addicts*“ (*Official Music Video*). YouTube video, [cit. 14.02.2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bnCT0GXgLJg>.

⁴⁰ TURNER, J. S. (2011): Sex and the Spectacle of Music Videos: An Examination of the Portrayal of Race and Sexuality in Music Videos. Sex Roles. [online]. [cit. 8.2.2021]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11199-010-9766-6>.

Posledním tématem, které by zde mělo být přiblíženo je motivace. Na první pohled se může zdát, že motivace nemůže přinést pro člověka žádné riziko. Naopak špatně použitá motivace nesprávnými lidmi může mít vážné následky. Interpreti častokrát zveličují cíle, kterých dosáhli. To proto, že chtějí přilákat větší míru posluchačů. Následná motivace k dosahování cílů může v dospívajících vyvolávat dojem, že dokážou všechno. Poté přeceňují svoje schopnosti a při nedosažení vytouženého úspěchu hrozí psychické problémy.

Pokud se na toto téma podíváme z hlediska učitele občanské výchovy, zjistíme, že se jedná o hodnoty, které interpreti uznávají. Hudební interpreti svými texty předávají tyto hodnoty jako správné. Svým vystupováním a texty demonstrují dříve zmíněná témata jako něco, čím by se měl jejich posluchač řídit. Zaměříme-li se na hodnoty zmiňované dříve, definujeme z nich ty základní; například návykové látky, konkrétně drogy, jako správný způsob života. Při srovnání této hodnoty interpreta s uznávanými hodnotami současné společnosti lze spatřit evidentní rozpor. Alkoholismus nebo užívání drog jsou společností vnímány jako forma sociální deviace, tudíž nejsou přijímány.

Nabízí se tedy otázka, zda je toto chování etické a morální. Učitel může použít přirovnání například ke kategorickému imperativu Immanuela Kanta. Jeho znění se drží principu, že člověk má jednat tak, aby si své chování dokázal představit u celé společnosti.⁴¹ Pokud tedy interpreti věří v bohatství a další tyto hodnoty a jejich veřejná prezentace je pro ně důležitá, můžeme předpokládat, že ze svého pohledu vnímají toto chování jako přijatelné pro celou společnost. Jedinec pak může tuto skutečnost převzít a považovat takové hodnoty za etické a správné. Veškerá témata jsou interpreti zprostředkovávána pouze z jejich pohledu, a protože se jedná o hodnoty, které vyznávají, zachycují je hlavně v pozitivní a velmi atraktivní formě pro posluchače.

Úkolem pedagoga je, aby žákům ukázal tenkou hranici mezi skutečností a iluzí, kterou interpret vytváří. Pokud skutečnost není taková, jakou interpret prezentuje, a tudíž pouze klame své publikum, dopouští se klamně prezentace své osobnosti. Žáci se nad touto problematikou mohou zamyslet a stanovit, zda je to pro ně etické a morální. Dojde tak i k introspekci jednotlivých žáků.⁴² Důležité je, aby učitel našel cestu, jak svým žákům

---

⁴¹ KANT, Immanuel, BARABAS, Marina, KOUBA, Pavel. (2014) ed. *Základy metafyziky mravů*. Vyd. 3., opr. Přeložil Ladislav MENZEL. Praha: OIKOYMENH. Knihovna novověké tradice a současnosti.

⁴² BLATNÝ, M., PLHÁKOVÁ, A. (2003). *Temperament, inteligence, sebepojetí. Nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu*. Brno: Psychologický ústav Akademi věd ČR.

ukázat, že užívání návykových látek není správné rozhodnutí, a to formou, kterou vnitřně přijmou, a budou s ní ochotni pracovat.

3.2.2 Vizuální projev interpretů

Nedílnou součástí působení hudebních textů interpretů na dospívající jedince je i vizuální projev. Ten doprovází naprostou většinu interpretovaných textů. Jak již bylo zmíněno, ne všechny vizuální projevy mají negativní dopad. Nicméně v tomto bodě jsou důležité ty projevy, které ovlivňují negativně jejich sledující – dospívající jedince. Působení vizuálních podnětů na lidské vnímání podporuje sílu a intenzitu, s jakou je daný podnět vnímám. Tomu napomáhá i forma, jakou jsou dnes vizuální projevy interpretů zprostředkovávány. Jedná se o jejich explicitnost neboli konkrétnost, otevřenost a detailnost podaného projevu bez sebemenších zábran.

Pokud dojde k propojení textu interpreta s velice explicitním zachycením ve vizuálním projevu, například ve videoklipu, dostává se k příjemci intenzivní zážitek působící na jeho smysly. Vizuální projevy tedy zvyšují míru, jakou na dospívajícího jedince působí texty.⁴³

Bez vytvoření videoklipu se interpretovi hůře nabývá na oblíbenosti jeho písně. Pokud tedy hudbu doprovází vizuální projev, získává mnohonásobně větší pozornost a oblíbenost a s tímto narůstá také vliv na posluchače či sledující.⁴⁴ Dochází totiž k vnímání celého textu formou zážitku. Nabízí se tedy možnost zapojení do výuky formou zážitkové pedagogiky. Žáci budou sledovat videoklipy interpretů a na jejich základě poté povedou diskusi s učitelem zaměřenou na projevy rizikového chování, které v nich byly vyobrazeny. Vhodná je i simulační metoda,⁴⁵ při které by si žáci mohli vyzkoušet vytvořit ve skupinách vlastní písničku. Tímto způsobem by si mohli procvičit pojmy a projevy z oblasti rizikového chování. Poté by museli objasnit její znění a témata, která obsahuje. Jednalo by se o součást zpětné vazby, a ta je při využití prvků zážitkové pedagogiky nezbytná pro dosažení cílů.⁴⁶

---

⁴³ BRAUN, S., VOLGSTEN, U. (2006): *Music and manipulation: on the social uses and social control of music*, Berghahn Books. s. 187-188.

⁴⁴ TURNER, J. S. (2011): Sex and the Spectacle of Music Videos: An Examination of the Portrayal of Race and Sexuality in Music Videos. Sex Roles. [online]. [cit 8.2.2021]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11199-010-9766-6>.

⁴⁵ ČAPEK, Robert. (2015) *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada.

⁴⁶ REITMAYEROVÁ, E., BROUMOVÁ V. (2007). *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál.

3.2.3 Vliv hudebních textů na dospívající

Jako hlavní oblasti vlivu hudebních textů na dospívající jsou jejich emoce a proces socializace, při kterém dospívající jedinci hledají své místo ve společnosti. Navazují nové kontakty, komunikují s dalšími lidmi v jejich okolí a začínají pociťovat nutnost začlenění se do společnosti. Identita jedince se vytváří zejména tím, že se snaží nalézt osoby či skupiny, ke kterým by mohl vzhlížet jako ke svým vzorům. Vytvářejí tedy vlastní sociální skupiny, nebo se snaží začlenit do již existujících tak, aby získali vědomí, že na tomto světě někam patří.⁴⁷ Jde o jeden z principů existencialismu, kterému se věnoval J. P. Sartre. Při bytí na tomto světě bude člověk neustále v kontaktu s dalšími lidmi, kteří mu jednak dělají společnost, ale zároveň slouží jako nástroj k poznání sebe sama. Společné bytí tedy pomáhá formulovat osobnost člověka.⁴⁸

Emoce jsou tedy jednou z hlavních oblastí vlivu. V období dospívání jsou jedinci emočně velmi nestabilní. Emoce se podílejí na vlastním formování identity a mohou mít jak pozitivní, tak i negativní dopad. Právě hudba je silným činitelem na emoční stránku člověka.⁴⁹ Období dospívání je také obdobím vzdoru. Jedinec se snaží porozumět okolí, a tím dochází k častým střetům s dospělými. Proto jedinec vyhledává okolí lidí se stejnými názory a stejnými emocemi.

Při poslechu interpretů se jedinec dostává do styku se skupinou lidí, kteří mohou mít stejné sociální podmínky a zkušenosti ze života. Tímto se dospívající dostává do sociální skupiny, ve které se cítí dobře, a získává pocit místa na tomto světě. Ve skupině je pro člověka mnohem snazší dostat se k některému z jevů rizikového chování než samostatně. Pokud některý člen této skupiny například kouří tabákové výrobky, vytváří tím potřebu i u ostatních členů. Tato potřeba vzniká za účelem udržení se ve skupině. Nejsilnější vliv přichází od samotného interpreta. Interpret jako pomyslný představitel dané sociální skupiny získává jako vzor dospívajícího obrovskou sféru vlivu.

Vliv interpreta je navíc znásoben tehdy, pokud jedinec v období adolescence již projevuje známky rizikového chování. Podle selektivní hypotézy⁵⁰ je dokázáno, že pokud

---

⁴⁷ Stašová, L., Slaninová, G., & Junová, I. (2015). *Nová generace: Vybrané aspekty socializace výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus. S. 88.

⁴⁸ SARTRE, Jean-Paul. *Existencialismus je humanismus*. Překlad Petr Horák. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2004.

⁴⁹ KAŠPAROVÁ K. (2016). *Vliv hudby na psychický vývoj člověka*, (Bakalářská práce). Západočeská Univerzita v Plzni, Plzeň.

⁵⁰ Chen, M. J., Miller, B. A., Grube, J. W., Waiters, E. D. (2006). *Music, substance use, and aggression*. Journal of Studies on Alcohol. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5066304/>

rizikové chování již u adolescenta propuklo, bude si vyhledávat interprety zaměřující se na stejné téma. A poté může docházet k tomu, že si dospívající jedinec neuvědomuje rizikové faktory svého chování. Místo toho je interpretem utvrzován v domněnku, že se nejedná o nic špatného. Mnohdy se tato věc (jako například tabákové výrobky či jiné návykové látky) stane navíc podle nich ideálním přístupem k životu podle názorů a myšlenek jeho oblíbeného interpreta a hudby.

3.3 Projevy rizikového chování v závislosti na textech hudebních interpretů

Tato kapitola se zabývá projevy rizikového chování, které jsou typické pro školní prostředí. Nejčastější projevy rizikového chování u žáků ve škole, se kterými se učitelé setkávají, jsou záškoláctví, šikana, sexuální rizikové chování, kyberšikana, sexting a užívání návykových látek. Veškeré tyto projevy jsou zde nejdříve vysvětleny a poté rozebrány z hlediska návaznosti na texty hudebních interpretů a také ve vztahu mezi učitelem a žákem.

3.3.1 Záškoláctví

Záškoláctví můžeme definovat jako jev, kdy se žák úmyslně neúčastní povinné výuky. Přesnou definici záškoláctví vymezil Průcha a kolektiv autorů: „*Jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popř. souhlasu rodičů neúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov.*“⁵¹.

Důvodů, proč se adolescent uchýlí k záškoláctví, je mnoho. Špatné sociální prostředí, strach ze školy nebo obyčejná snaha dítěte upozornit na sebe. Svou roli v tomto ohledu sehrávají i hudební interpreti jako vzory žáků. Pokud se zaměříme na texty těch nejposlouchanějších interpretů, jen stěží bychom v nich hledali pozitivní vztah ke školskému vzdělávání a motivaci učit se. V drtivé většině případů nalezneme v textech pouze znehodnocování školního vzdělání. Interpreti velice často ve svých textech označují vzdělávání jako zbytečný čas a zpomalování v osobním rozvoji. Pokud dospívající jedinec bude podobným typům textů ve velké a opakované míře vystavován, může dojít k přehodnocení jeho vlastních preferencí a pohledu na nutnost vzdělávání se.

---

⁵¹ PRŮCHA, J., MAREŠ J., a WALTEROVÁ E. (2003). *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál.

Jedinec si může klást otázku, proč by měl do školy chodit, když jeho oblíbený interpret a vzor říká, že je zbytečná a veškerého úspěchu on dosáhl bez školy. Tyto podněty mohou posílit odhodlání k vynechání školní docházky. Postupně se rozvinout až v pravidelné chození za školu. Vhodným příkladem tohoto negativního postoje ke vzdělávání ve škole je český rapper *Dorian*. Jeho skladby jako *Už se neptám* a *Sleduj*, degradují význam školy v životě dospívajících.

*Škola vás vyrobí každéj rok pár set tisíc
Jiný tváře, jiný ksichy, ale vlastně všichni stejný
Naučený neptat se a pracovat pro jiný...*

...

*Osm hodin denně pro v... papír
Jen ať seš pěkně stejnej, jak všichni maturanti
Pak můžeš jít do firmy kterou vlastní frajer jak ty
I když je stejnej starej on se nebál míchat karty...⁵²*

Učitel musí žákům takovou problematiku objasnit v širší souvislosti. Již v první části textu autor zmiňuje, že jsou maturanti „všichni stejní“. V souvislosti na množství oborů a zaměření škol vzniká široká škála kombinací, na které se žáci zaměřují. Jedná se tedy o velice subjektivně myšlenou větu, která dle mého názoru nekoresponduje s realitou. Faktem navíc je, že pro dosažení osobních úspěchů nemusí žák předčasně ukončit své vzdělání. Vhodným příkladem je například *Jeff Bezos*, dlouhou dobu nejbohatší muž planety, který svého úspěchu dosáhl pomocí nejen svých schopností, ale i díky studiu.⁵³ Učitel tedy žákům musí vyjasnit, že vzdělání není nutné pro dosažení kvalitní práce, je však významným ovlivňujícím faktorem.

3.3.2 Šikana a extrémní projevy agrese

Šikana se projevuje jako agresivní chování zejména u dětí ve školním věku a u dospívajících jedinců. Aby k šikaně mohlo dojít, je zapotřebí nerovnováhy sil mezi agresorem a obětí šikany. Nejčastěji má formu vyhrožování, fyzických či psychických útoků, úmyslné šíření pomluv jako například slovní útoky na rodinu.⁵⁴ Toto chování může

⁵² DORIAN, (2019) *Už se neptám*. YouTube video, [cit. 16.02.2021]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=UmzwkpgtjVY&ab_channel=BlakkwoodRecords.

⁵³ BIOGRAPHY. *Jeff Bezos Biography*. [online]. (2018), aktualizováno 2021. [cit. 18.2.2021] Dostupné z: <https://www.biography.com/business-figure/jeff-bezos>.

⁵⁴ Záchranný kruh., *Co je to šikana?* [online]. [cit. 18.2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zachranny->

být opakované a pro oběti v konečném důsledku způsobuje velice vážné trvalé psychické problémy. V nejhroších případech může vést až k sebevraždě.

Rizika šikany nebo extrémního projevu agrese z hlediska textů hudebních interpretů můžeme rozdělit do dvou větších skupin. První budou texty přímo obsahující agresivní chování. Zde bych zmínil například interpreta s přezdívkou *Pretorian* a jeho skladby jako jsou *Ganglad* a *Chuligáni z Bazalů*. V textech je zachycen velice agresivní způsob života plný násilí. Druhou skupinou jsou klipy, které obsahují hlavně vyobrazování drahých značek oblečení či elektroniky. Zde bych jako příklad uvedl píseň slovenského rappera *Ega* s názvem *Flexim ako Gott*.

*Jordany, Yeezy, Bape-y,
Aj bez nich som ja svieži bejby
Ako celý život predtým, nemám žiadne fejky.*⁵⁵

Nebezpečí spočívá buď v přímém používání agrese, nebo využití šikany verbální.⁵⁶ Oběť se tak stane terčem posměchu právě z důvodu, že nenosí značkové oblečení a jiné drahé doplňky. V případě prvního interpreta spočívá riziko v začlenění se do sociální skupiny, která vyznává podobné agresivní myšlenky. Zde se nabízí možnost zasazení prevence rizikového chování v rámci učiva Sociální struktura společnosti, podle RVP G.⁵⁷ V druhém případě se opět dostáváme k tématu hodnot. Pro někoho může být drahé a značkové oblečení významnou hodnotou v životě, pro jiné tak důležité být nemusí. Vhodné proto je poukázat na rozdílnost lidského myšlení a vnímání hodnot z hlediska jednotlivců.⁵⁸ Není proto na místě projevovat známky šikany nebo agresivního chování směrem k někomu, jehož hodnoty se liší od našich vlastních.

---

kruh.cz/proverejnost/kriminalita-rizikove-chovani/sikana-a-nasili/co-je-to-sikana.html.

⁵⁵ EGO, HAHA CREW, YZOMANDIAS. (2018) *Flexim Ako Gott*. YouTube video, [cit. 16.02.2021]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=88yCb44ar0w&ab_channel=FCKTHEM.

⁵⁶ POLICIE ČR. *Šikana*. [online]. [cit. 19.2.2021] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>.

⁵⁷ Autorský kolektiv. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. (2007) Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze.

⁵⁸ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ E, MAREŠ J. (2013) *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál.

3.3.3 Sexuální rizikové chování

Projevy sexuálního rizikového chování u dospívajících jsou zejména provozování předčasného nebo nechráněného pohlavního styku. Rizika z toho plynoucí jsou spojena s nezodpovědným chováním jedinců.⁵⁹ Dospívající nevěnují pozornost nebo nejsou dostatečně poučeni o rizicích, jako jsou přenosy pohlavních chorob nebo předčasné těhotenství při provozování nechráněného sexu. Do této skupiny rizikového chování spadá i sexuální zneužívání. Jeho projevem je provozování sexuálních aktivit i nabádání k sexuálním aktivitám s cílem uspokojení se, a to proti vůli oběti.⁶⁰

Sexuální obsah je v textech interpretů častým tématem. Nelze jej proto opomíjet jako důležitý činitele vývoje sexuality jedince. Jedná se hlavně o zachycení ponižování žen v rámci sexuality.

Mužská část populace je výrazněji ovlivněna těmito texty, jelikož jsou to zejména mužští interpreti, kteří vyobrazují sexualitu a vztah k ženám spíše jako formu zábavy a uznání před ostatními vrstevníky. Ve studii, v nichž byli muži vystaveni rapovým písním s obsahem sexu a naopak, se prokázalo, že skupina vystavená právě sexuálními obsahům projevuje větší známky sexuálního rizikového chování.⁶¹

Nebezpečí je zvýšeno u jedinců v období adolescence. Primack ve svém výzkumu zjistil, že středoškolští studenti vystaveni těmto textům mají až o 50 % zvýšenou šanci na zahájení sexuálního života dříve než ostatní.⁶²

Toto téma není pro pedagoga snadné k předání svým žákům. Zejména pro mladší ročníky žáků se mnohdy můžou používaná slova či termíny jevit jako vtípné a nevěnují jim tak pozornost, neberou je vážně. Je však důležité, aby právě pedagog žákům předal veškeré potřebné informace. Často se totiž stává, že rodiče o sexualitě otevřeně nemluví a jedinec pak vyhledává informace z jiných zdrojů, které nemusí být relevantní. Pro dosažení cílů při poučování o prevenci v této oblasti je zapotřebí, aby si učitel

---

⁵⁹ LANGMEIER, J., & KREJČÍŘOVÁ, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.

⁶⁰ WEISS, P., BRICHČÍN, S. (2010). *Soudní sexuologie. Sexuologie*. Praha: Grada.

⁶¹ GREITMEYER, T. (2009). Effects of Songs With Prosocial Lyrics on Prosocial Behavior: Further Evidence and a Mediating Mechanism. *Personality and Social Psychology Bulletin*. University of Sussex. [online]. [cit. 4.2.2021]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0146167209341648>.

⁶² PRIMACK, B., DOUGLAS, E., FINE, M., & DALTON, M. (2009). Exposure to Sexual Lyrics and Sexual Experience Among Urban Adolescents. *American Journal of Preventative Medicine*. [online]. [28.1.2021].

zachoval vážnost. Na druhou stranu k předáním takovýchto informací napomáhá udržování dobrých a důvěrných vztahů se svými žáky.⁶³

3.3.4 Kyberšikana a sexting

Kyberšikana a sexting zaznamenává rozvoj v posledních letech. Kyberšikana se odehrává zejména na internetu nebo za pomoci mobilních telefonů. Výhružné zprávy, zveřejňování soukromých fotek a vydírání patří k nejčastějším projevům. Sexting znamená, že jedinec sdílí své vlastní intimní fotky na internetu. Častokrát je posílá i úplně cizím lidem.⁶⁴ Obě tyto formy znamenají velké riziko, protože jsou z pohledu rodičů téměř nemožné kontrolovat a pro predátory na internetu představují anonymitu. Podle výzkumu provedeného Pedagogickou fakultou Univerzity Palackého je schopno až 31 % dětí v České republice přidat do svých přátel osobu opačného pohlaví na základě přitažlivé fotografie. Další z výzkumů ukazuje, že 50,90 % z celkového počtu dotazovaných 28 232 dětí, se setkala s projevem kyberšikany. Navíc z tohoto počtu dotazovaných 7,81 % respondentů uvedlo, že umístilo svou nahou fotku na internet.⁶⁵

Kyberšikana se od klasické nemusí příliš lišit. Její podstatou však je, že se odehrává v kyberprostoru. V kyberprostoru jsou dospívající mnohdy ještě více zranitelní než v reálném světě. Neuvědomují si totiž rizika sdílení svých informací a navazování kontaktů s cizími lidmi nebo navštěvování pochybných webů. Mezi její projevy patří například psaní hanlivých komentářů nebo zveřejňování fotek, které pohoršují oběť. Prostředky pro kyberšikanu mohou být také e-maily, SMS zprávy a dokonce videohry.⁶⁶

Sexting se nejčastěji projevuje jako důsledek přehnané důvěry druhé osobě. Ta nejprve získá přízeň oběti a na jejím základě poté i intimní fotografie. Ty jsou poté agresorem častokrát zneužívány k vydírání nebo zveřejňovány volně na internetu.

Tyto projevy rizikového chování navazují na texty hudebních interpretů podobně jako u klasické šikany. Jsou spojeny s nadměrným posloucháním agresivních textů, se stylem oblékání či poslechem jiné hudby, než poslouchají ostatní a cílem je pak dosažení

---

⁶³ JONÁŠOVÁ I. *Rizikové sexuální chování*. [online]. [cit. 19.2.2021]. Dostupné z:

https://www.pppuk.cz/soubory/primarni_prevence/priloha_18_rizikove_sexualni_chovani.pdf.

⁶⁴ KOPECKÝ Kamil, SZOTKOWSKI, René. *Sexting a rizikové chování českých dětí v kyberprostoru*.

[online] Výzkumná zpráva, Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. [cit. 19.2. 2021] Dostupné z:

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/sexting-vyzkum-2017>.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

vyloučení člena ze skupiny lidí, ve které se pohybuje. Sexting se může projevit jako následek explicitní sexuality v textech interpretů nebo jejich videoklipech. Pro tuto problematiku jsem zvolil místo rapových interpretů píseň skupiny *From, V síti* a její pozitivní vliv na problematiku. Text a videoklip této skladby zachycují rizika spojená se sextingem a následným zneužíváním.

Řešení tohoto způsobu rizikového chování je pro učitele obtížné. Jelikož ve většině případů neprobíhá na území školy, nemá k tomu učitel pravomoc. Aby se kyberšikanou nebo sextingem mohla zabývat sama škola, musela by probíhat přímo v době výuky nebo na školních akcích. Pokud ne, musí proto kontaktovat příslušné státní orgány, jako je Policie České republiky.⁶⁷ Neefektivnější je proto předcházení jejího vzniku. Je nutné žáky neustále upozorňovat na nová rizika v rychle se měnícím kyberprostoru. Vhodným výukovým materiálem je například film *Víta Klusáka v Síti* z roku 2020. Ten na základě skutečného experimentu ukazuje nebezpečí kyberprostoru a závažnost následků kyberšikany a sextingu. Důležité je do preventivních programů zahrnout i přednášky odborníků v tomto oboru nebo policii.

3.3.5 Užívání návykových látek

Návykové látky se v období adolescence stávají velkým lákadlem. Psychické a sociální změny podporují v jedinci zvědavost nebo nutnost vyzkoušet specifickou návykovou látku. V této éře života nejčastěji vzniká počátek závislosti na těchto látkách, jelikož rozum ustupuje do postranní a do popředí se dostává zvědavost, či uposlechnutí vybízení druhých osob ke konzumaci.⁶⁸ Návykové látky se vyznačují tím, že při jejich požívání dochází například ke změně vnímání reality nebo povzbuzení těla k větší výkonosti.⁶⁹

Samotný vznik závislosti je podporován vnitřními, ale i vnějšími činiteli. Vnitřním činitelem je zejména psychika jedince. Deprese, strach nebo malé sebevědomí se mohou podepsat na potřebě vyhledávat návykové látky a pomocí nich napravovat tyto psychické stavy. Významným činitelem na vznik závislosti je prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje, například škola. Pokud budou spolužáci jedince kouřit tabákové

---

⁶⁷ KOLÁŘ, Michal. (2001) *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál.

⁶⁸ TOWNSEND, J. (2009) *Hranice a dospívající*. Přel. R. Brahová. Praha: Návrat domů.

⁶⁹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. (2013) *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, s. 30–38.

výrobky, bude pod tlakem, že jako jediný v kolektivu tyto výrobky nepoužívá, a začne tedy i on sám kouřit.⁷⁰

V hudebních textech rapperů se tato problematika vyskytuje velice frekventovaně, a navíc úplně explicitně. O závažnosti tohoto tématu svědčí i fakt, že bývalý nejoblíbenější rapper mladé generace *Lil Peep*, natáčel na své sociální síti videa, v nichž konzumoval prášky na bolest a následně zemřel na předávkování. Poslední okamžiky před jeho smrtí zachytil jeden ze členů týmu.⁷¹

Za užíváním léků nebo jiných návykových látek může například stát špatné psychické zdraví, případně také nezřízený životní styl, kdy si interpreti kupují drogy za velké obnosy peněz. Více problémové je však spojení návykových látek s psychickými problémy. Z důvodů procházením vývoje a vzdorovým postojem k dospělým nebo společnosti, mohou mít adolescenti pocit, že jim nikdo nerozumí nebo jim nevěnuje pozornost. Umocnění pak projevem svého oblíbeného interpreta získají pocit, že právě návykové látky jim mohou pomoci.

Pedagog musí svým žákům poskytnout nutnou oporu v této problematice, a především poukázat na fakt, v jaké míře drogy škodí lidskému organismu. Žáci mohou přistupovat k projevu učitele skepticky, jelikož jej nepovažují za osobu, která má s těmito látkami zkušenosti. Je proto velice praktické nabídnout žákům přednášku například osoby, která pracuje s drogově závislými lidmi nebo dokonce přednášku osoby s vlastními zkušenostmi s návykovými látkami. Bezprostřední zkušenost může velice pozitivně ovlivnit to, jak velké množství informací a ponaučení si žáci o problémech spojených s požíváním návykových látek odnesou do svého budoucího života.

---

⁷⁰ VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. (2013). Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě.

⁷¹ STOKES, R. J. *Video Of Lil Peep's Death Circulates On Social Media As People Claim The Soundcloud Rapper Was Given 'Fake' Xanax Laced With Fentanyl*. (2017). [online]. [cit. 20.2.2021]. Dostupné z: <https://www.yourtango.com/2017308514/lil-peep-death-video-rumors-overdose-fake-xanax-fentanyl>.

4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Pro potřeby své bakalářské práce jsem zvolil formu dotazníkového šetření. Jedná se o formu kvantitativního výzkumného šetření. Dotazníky se týkají tématu učitele, jako pracovníka ve školní prevenci, a to ve vztahu k hudebním textům interpretů. Dotazníky jsou zaměřeny přímo na učitele a jejich vnímání této problematiky. Tuto formu jsem zvolil z toho důvodu, že očekávaným výsledkem je plošné zmapování znalosti této problematiky mezi učiteli na středních školách. Vhodná se může jevit i forma rozhovoru, avšak v současné ztížené situaci z hlediska vládních nařízení a omezení pohybu osob je forma osobního rozhovoru neproveditelná. Od formy video rozhovoru jsem upustil, z důvodů množství povinností učitelů plynoucích z realizování distanční výuky na školách.

Dotazníky byly určeny pro učitele na středních školách. Jejich cílem bylo zjistit v jaké míře jsou tito učitelé obeznámeni s výše zmíněným tématem. Pro dosažení tohoto cíle jsem stanovil 3 výzkumné otázky.

- 1) Sledují učitelé současné hudební trendy?
- 2) Znájí učitelé obsah těchto textů a vědí o množství rizik, které obsahují?
- 3) Pracovali učitelé přímo s tématem hudebních textů, videoklipů a interpretů ve škole v rámci primární prevence? Myslí si, že se jedná o zajímavý způsob uskutečnění primární prevence ve výuce?

Dotazník obsahoval celkem 13 otázek. Ty byly zkonstruovány tak, aby na ně mohlo být jasně odpovězeno a následně z nich mohly být vyhodnoceny výsledky všech tří cílů dotazníku. Základní možností odpovědi byla volba výběru odpovědi ano/ne. Druhou variantou byla otevřená otázka, u které mohl respondent vyjádřit svůj názor.

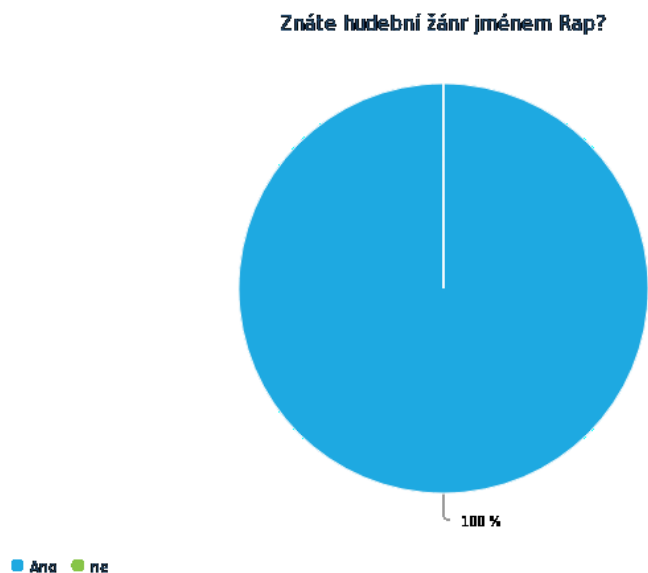
Dotazníky byly vytvořeny pomocí internetové stránky *Survio*, která bezplatně nabízí možnost sestavení vlastního dotazníku a jeho následné využití. Tuto stránku jsem zvolil na základě referencí studentů, kteří již s ní měli zkušenosti a hodnotili ji velice pozitivně. Po vytvoření byly dotazníky rozeslány učitelům na jejich školní e-mailové adresy.

4.1 Výsledky výzkumného šetření

V této části bakalářské práce jsou podrobně rozebrány výsledky dotazníků, které byly učiteli vyplněny na platformě *Survio*. Na dotazník odpovědělo celkem 84 pedagogů ze středních škol po celé České republice.

Otázka číslo 1 – „Znáte hudební žánr jménem rap?“

Graf 1: Znalost hudebního žánru jménem rap.

Na tuto otázku odpovědělo všech 84 respondentů, tedy 100 %, jednohlasně variantou ano. Forma této otázky byla výběr ze dvou možností ano nebo ne. V případě této otázky byl pro mě tento výsledek očekávaný. S rapem jakožto populárním stylem hudby se do kontaktu dostáváme běžně, ať už prostřednictvím televize, rádia a dalších medií nebo v důsledku komunikace ve společnosti. Z výsledku této otázky tedy můžeme stanovit, že učitelé o tomto hudebním stylu již určitě slyšeli.

Otázka číslo 2- „Pokud ano, znáte nějakého interpreta?“

Tato otázka sloužila k prohloubení poznání rapového hudebního stylu. Jména vyskytující se v odpovědích napomáhají k určení, zda učitelé znají současné a moderní interprety, kteří se objevují nejen na české rapové scéně, ale i ve světě. Tato otázka byla otevřená, tudíž každý z pedagogů mohl vypsát tolik jmen, kolik zná. Vznikl tedy velice obsáhlý

seznam rapových interpretů. Pro účely vyvození relevantních závěrů, jsem vytvořil seznam pěti nejčastěji se objevovaných světových, českých a slovenských jmen.

Světoví interpreti		
Pořadí	Jméno interpreta	Četnost výskytu
1.	Eminem	40
2.	50 cent	11
3.	snoop dogg	6
4.	Kanye West	6
5.	Tupac	3

Interpreti české a slovenské scény		
Pořadí	Jméno interpreta	Četnost výskytu
1.	Rytmus	27
2.	Majk Spirit	9
3.	Paulie Garand	4
4.	Kali	4
5.	Ben Cristovao	3
	Milion plus	3
	Marpo	3
	Kato	3

Na základě jmen uvedených v tabulkách můžeme zjistit další zajímavé a bližší informace. Nejdříve se zaměříme na tabulku světových interpretů. Všechny 5 příček patří interpretům, kteří patří již do starší rapové kategorie. Neobjevuje se zde ani jedno jméno patřící mezi novou generaci rapových interpretů. S velkým náskokem se na prvním místě objevuje jméno *Eminem*. Jedná se o nejposlouchanějšího rapového interpreta v současnosti.⁷² Jeho zásluhou se rapová hudba ve velké míře rozšířila z afro-americké kultury do kultur ostatních a otevřela tak cestu všem, nejen afro-americkým rapperům. Z novějších jmen se mezi odpověďmi dvakrát objevila jména jako jsou *Travis Scott* a *Drake*, společně s *Lil Peepem*. Tato tři jména můžeme zařadit do nové rapové scény.

Podobné výsledky nabídla i tabulka českých a slovenských interpretů. Nejvíce četná byla jména starších interpretů. Objevili se zde ale i představitelé mladší generace rapperů. Těmi jsou *Paulie Garand*, *Ben Cristovao* a členové *Milion plus*.

Z výsledků vyplývá, že ačkoli učitelé znají mnoho interpretů a představitelů rapové hudby, jedná se zejména o interprety starších generací. Jména figurující

⁷² The Most Famous Rapper In The World Right Now, Ranked By Fans. Lists: Rankings About Everything, Voted On By Everyone [online]. Copyright © Ranker 2021 [cit. 28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.ranker.com/list/most-famous-rappers-right-now/celebrity-lists>.

v současnosti, která se nachází na vzestupu své slávy a popularity nejsou téměř zmiňována. Problém z toho plynoucí je ten, že rap procházející neustálým vývojem se velice liší ve formě interpretace textů u jednotlivých interpretů. Proto pedagogové nemusí být obeznámeni s obsahy dnešních textů. V současné době je největším rozdílem hlavně dostupnost tvoření videoklipů k textům. Jak již bylo výše zmíněno, také explicita jak už textů, tak i videoklipů je v současnosti skoro až extrémní.

Otázka číslo 3 – „Co se vám vybaví pod pojmem rapper?“

Tato otázka si klade za cíl zjistit představu pedagogů o tom, kdo nebo co je rapper, a tím se tak přiblížit porozumění problematice jejich textů. Postava rapového interpreta se totiž v průběhu let značně změnila.

Mezi odpověďmi se objevují například tyto:

<i>„Kultura černých v Americe.“</i>
<i>„Afroamerická kultura, alkohol, drogy, mluvení místo zpěvu.“</i>
<i>„Obvykle Afroameričan, potetovaný s kriminální minulostí. Nosí volné oblečení, obvykle mikiny, tepláky apod.“</i>

Odpovědi dle mého názoru opět poukazují na starší vnímání rapové hudby a jejich interpretů. Fakt, že jde právě o Afroameričany, bych nazval předsudkem dnešní doby. Ačkoliv je pravdou, že tato hudba vznikla právě mezi nimi.

Dalším častým společným jevem mezi odpověďmi je životní nebo módní styl.

<i>„Člověk (mladšího věku), specificky oděný a projevující se (nejen hudebně).“</i>
<i>„Kšilt dozadu, spadlé kalhoty, polonahé dívky, všechny a všechno f—kuje.“</i>
<i>„Tetování a recitování do rytmu místo zpěvu, spuštěné nohavice, kšiltovka, stěžování si na život.“</i>
<i>„Většinou jejich image (značkové oblečení, boty, mega tetování, zlaté řetězy a zlaté zuby, drahá auta a rozhazování peněz, ...), stylové pohyby, jejich typická dikce a typická výplňová slova ("bitch", "fuck" apod.), přehnané sebevědomí, monotónní hudební podklad, nekonečné texty, kterým nerozumím.“</i>

Všechny tyto pojmy spojené s životním stylem rapových interpretů jsou pro dospívající tou nejpodstatnější stránkou. Jsou to právě tyto informace a vjemy, které na posluchače působí a ten pak touží žít stejný život jako interpret, kterého poslouchá.

Je proto důležité, že si učitelé uvědomují podstatnou funkci životního stylu a vzhledu v rapové hudbě.

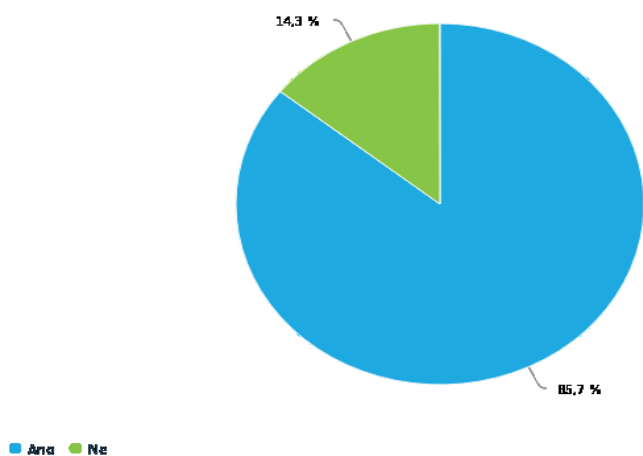
Početnou skupinou jsou i odpovědi týkající se postojů interpreta, jeho přesvědčení a jeho názorů na život či společnost. Zde jsou některé z nich.

<i>„Mladší zpěvák, který klade důraz spíše na text než hudební stránku a zabývá se palčivými společenskými tématy. Drsnost textů doprovázená drsnou gestikulací má za cíl vyburcovat posluchače z lhostejnosti a donutit ho, když ne k činům, tak alespoň ke změně myšlení.“</i>
<i>„Člověk, který do hudby frázuje text. Často v textu vyjadřuje svůj životní postoj, většinou kontroverzní. Kontroverzi vyjadřuje vulgárními výrazy.“</i>
<i>„Sebevymáření, sdělení je zásadní stránkou celého projevu rappera + styl!! (hudební stránka a hlasová kvalita není tolik podstatná).“</i>
<i>„Drsný zpěvák, tedy minimálně vizáž a projev, zpívající o problémech svých, své komunity, společnosti. Zpravidla nespokojený, kritický.“</i>

Stejně jako u předchozí skupiny odpovědí je i zde velice důležité, že učitelé vnímají i obsahovou stránku textu. Právě postoje interpretů, které ve svých skladbách zaujímají jsou klíčové pro inspiraci mladších posluchačů. Ti přejímají jejich názory a hodnoty a poté je aplikují ve svém životě. To může vést ke vzniku rizikového chování.

Otázka číslo 4 - „Slyšeli jste někdy žáky poslouchat ve škole hudbu a zajímali se pak o jakou hudbu přesně jde?“

Slyšeli jste někdy žáky poslouchat ve škole hudbu a zajímali se pak o jakou hudbu přesně jde?

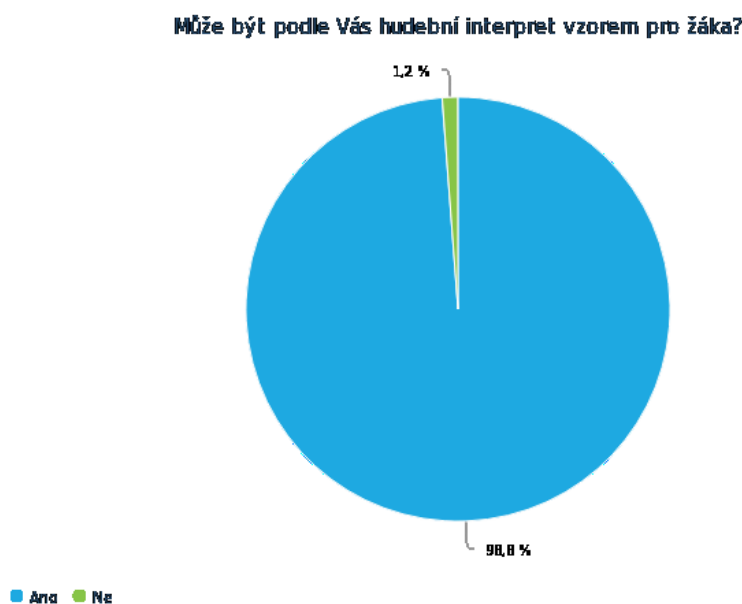

Graf 2: Zájem učitelů o žáky a jimi poslouchanou hudbu.

V této otázce 14,3 % dotazovaných pedagogů zvolilo jako svou odpověď ne. Zbýlých 85,7 % vybralo ano. Dle mého názoru je důležité a přínosné, aby se učitel zajímal o své žáky a jejich volný čas. Sledování současných trendů mezi mladými může pedagogům hodně pomoci při jejich profesi. Nejen že může vést k prohloubení vztahů, ale také k většímu poznání zájmů, osobnosti a chování jedince. Pokud žáci navážou s učitelem kontakt o takových tématech, která jsou jim blízká, může vzniknout větší vzájemné pouto a důvěra. Žák by tak přestal vnímat učitele jako někoho, kdo zadává jen úkoly a snaží se jim znepríjemňovat život.

Co se týče poznávání svého žáka pomocí hudby, může učitel zjistit více o jeho osobnosti, přesvědčení a chování. Všechny tyto poznatky pak pedagog může využít v přípravách svých vyučovacích hodin a přizpůsobit je tak, aby byly pro žáky atraktivní.

Otázka číslo 5 - „Může být podle Vás hudební interpret vzorem pro žáka?“

Graf 3: Názor učitelů na hudebního interpreta jako vzor pro žáka.

Pouze 1,2 % odpovědí jsou ne, tudíž hudební interpret podle nich nemůže být vzorem pro žáka. Většina pedagogů však s tvrzením souhlasí a vnímá tak hudebního interpreta jako potenciální vzor pro své žáky. Tato myšlenka je rozvedena v následující otázce.

Otázka číslo 6 - „Pokud ano, proč?“

Tato otázka navazuje na předchozí a umožňuje pedagogům blíže vyjádřit svůj názor. Podle témat vyskytujících se v odpovědích pedagogů jsem provedl rozdělení do čtyř základních skupin.

První skupinou jsou odpovědi obsahující myšlenku, že dospívající jedinec k interpretovi vzhlíží, inspiruje se jím a přejímá jeho hodnoty. Odpovědi s touto tematikou tvořily velkou většinu.

<i>„Líbí se mu hudba, skrze kterou interpret vyjadřuje svoje emoce, postoje a přesvědčení styl oblékání, názory na společnost. Děti určitě přejímají některé prvky jako svůj vzor, než se utvoří jejich osobnost a přejdou do dospělosti.“</i>
<i>Názorově, myšlenkově, mimohudebními aktivitami.</i>
<i>„Mladí lidé se hledají. Často ještě nemají vyhraněné názory, proto je mohou oslovit myšlenky různých hudebních interpretů. Mohou v nich najít vzory a přebírat jejich chování za své.“</i>
<i>„Sdílení názorů, emocí, pohledu na svět, hodnocení politiky, politiků, vlastní zařazení, sebehodnocení, etika.“</i>
<i>„Mladí lidé často vzory podvědomě vyhledávají a hudba je jim blízká, snadno je osloví/nadchne.“...</i>
<i>Pro žáka může být vzorem téměř kdokoliv. Ať už je to rodič, sportovec nebo právě hudební interpret. Kdokoliv, ke komu žák vzhlíží, s kým se může ztotožnit.</i>

Druhou skupinou jsou odpovědi obsahující myšlenku ztotožňování se s životní situací interpreta, jeho chováním a názory.

<i>„Dospívající mají tendenci se ztotožnit s někým, kdo podle nich nejede v hlavním proudu, je to prototyp rebela.“...</i>
<i>„Může se s jeho názory, vzhledem, chováním ztotožnit.“</i>
<i>„Žák se může ztotožnit s tím, o čem daný interpret zpívá. To pak může žákovi například pomáhat překonávat těžké situace apod.“</i>
<i>„Souhlasí s jeho názory, životním postojem, je mu něčím sympatický.“</i>

Třetí skupina odpovědí obsahovala pozitivní i negativní vliv interpretů na posluchače.

„Určitě ano. Zda je dobrým vzorem, je věc druhá. V dnešní době internetu a sociálních sítí se řada žáků může přiblížit snadněji svému idolu. Díky např. Instagramu vidí i soukromí daného interpreta a snáz může kopírovat jeho styl, postoje či jeho chování. Každý potřebuje někam patřit a být něčeho součástí, proto může být interpret vzorem pro vyvíjejícího se jedince.“

„Protože toho mohl hodně dosáhnout, šel si za svým snem a nevzdal se. Může mít dobrý vliv na posluchače.“

„Myslím, že si od něj může převzít určité dobré jevy. Ale v opačném případě i ty špatné.“

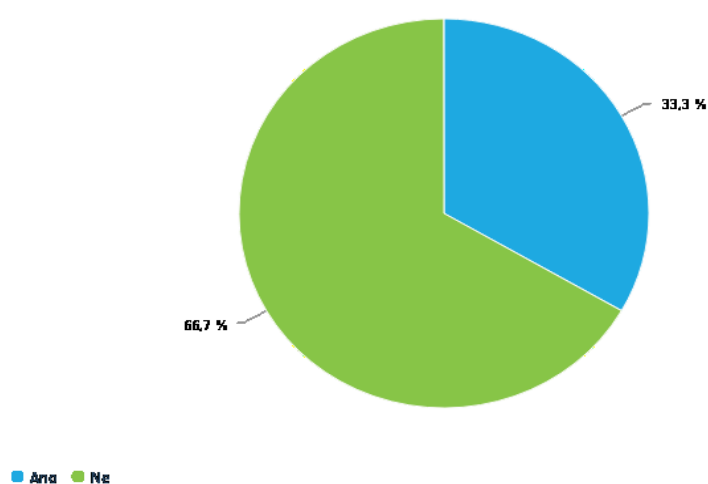
Poslední skupina zahrnula jejich vliv pomocí sociálních sítí, kde mohou život interpretů jejich posluchači sledovat. Mají tak možnost nahlédnout i do jejich soukromého života.

„Hudební interpreti patří mezi celebrity, u nichž tisk (bulvár) a jejich fanoušci sledují nejen jejich profesionální kariéru, ale také jejich životní příběhy, politické a kulturní názory a způsoby chování. To je ještě umocněno vlivem sociálních sítí.“

„Dneska jsou vzorem bohužel většinou youtuberi, ale stejně jako hudební interpreti mají možnost působit prostřednictvím soc. sítí, ovlivňovat, těžko říct, stojí-li to za to.“ ...

Otázka číslo 7 - „Setkali jste se někdy s žákem, jehož snem je být rapper?“

Setkali jste se někdy s žákem jehož snem je být rapper?

Graf 4: Setkání učitele a žáka, jehož snem je být rapový interpret.

U této, v pořadí sedmé otázky, odpovědělo 33,3 % učitelů, že se již setkali s žákem, který se chce stát rapovým interpretem. Interpreti svým chováním a vystupováním, zachycují hlavně pozitivní stránku života rappera, a tím inspirují své mladé posluchače, aby se vydali na stejnou životní cestu. Bohatý život je pro dospívající velkým lákadlem. Fakt, že v textech se mnohdy objevuje i motivace pro posluchače, aby si plnili své sny, a když to dokázal ten daný interpret, dokážou to i oni. Zároveň je zde ale třeba dodat, že ve velké míře případů interpret pouze zveličuje své bohatství. Může se například stát, že jedinec zanechá vzdělání proto, aby se mohl věnovat hudbě. Také může odmítat jinou práci, než je zpěv a rap. Cesta k úspěchu může mít poté pro posluchače takového interpreta fatální následky.

Otázka číslo 8 - „Znáte nebo napadají Vás témata, kterým se současní rapoví interpreti zabývají ve svých textech?“

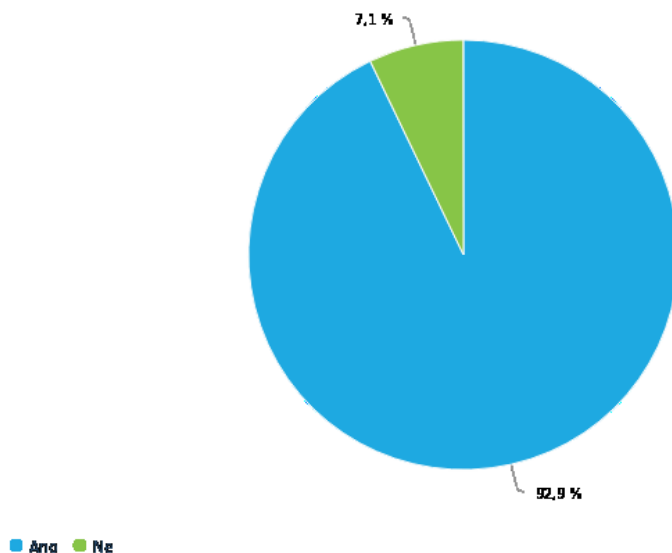
Tato otázka byla nepovinná, ale odpovědělo na ni 77 z dotazovaných učitelů. Mezi interprety můžeme nalézt širokou škálu různých témat. Pro respondenty nebylo tedy těžké vybrat některé z nich. Nicméně převládala právě témata, která byla zmíněna již dříve v teoretické části mé bakalářské práce. Jedná se o ta témata, dle mého názoru nejnebezpečnější pro vznik rizikového chování. Zde jsou některé z odpovědí:

„Obecně život mladých lidí, patologické problémy, nešťastná láska, vztahy s rodiči, sex, drogy...“
„láska, sex, vztahy, drogy, auta, peníze“
„Láska, drogy, problémy, sex,“ ...
„drogy, peníze, konflikty mezi gangy, s policií, rebelie, sex, násilí.“
„rasismus, xenofobie, drogy, život na ulici, kriminální minulost, problematické dětství.“
„drogy, ženy, sex, peníze, vztahy.“
„Drogy, sex, velkoměsto, noční život, násilí – často s velkou mírou nadsázky, ale i politicky.“
„angažované texty, kupř. proti rasismu“ ...

Otázka číslo 9 - „Může mít podle Vás neustálý poslech hudby s obsahem například návykových látek nebo sexuálními tématy negativní vliv na vývoj žáka?“

Může mít podle Vás neustálý poslech hudby s obsahem například návykových látek nebo sexuálními tématy negativní vliv na vývoj žáka?

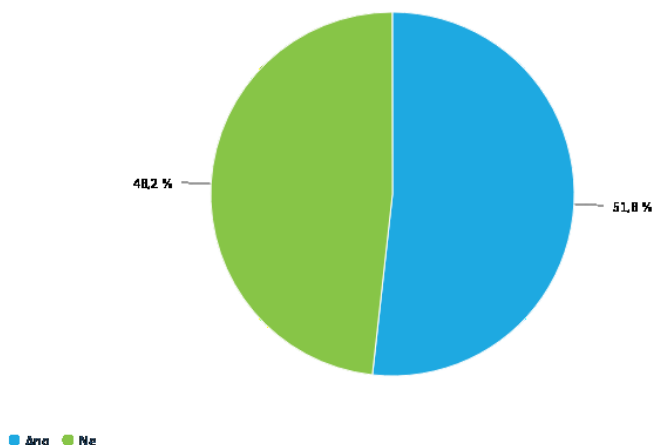

Graf 5: Vliv poslechu hudby s projevy rizikového chování.

K otázce se 92,9 % dotazovaných pedagogů vyjádřilo s názorem, že neustálý poslech hudby s rizikovými tématy může mít vliv na vývoj žáka. Vnímají tedy hudbu jako potencionálního činitele pro vznik rizikového chování u žáků. To poukazuje na závažnost a aktuálnost této problematiky. Pouze 7,1 % tuto problematiku nevnímá jako možnou negativní složku vývoje žáků.

Otázka číslo 10 - „Zkusili jste někdy zakomponovat hudební texty nebo videoklipy do hodiny? Například v rámci primární prevence?“

Zkusili jste někdy zakomponovat hudební texty nebo videoklipy do hodiny?
Například v rámci primární prevence?

Graf 6: Zařazení hudebních textů do vyučovacích hodin.

Hudební texty nebo videoklipy do svých hodin zkusila zakomponovat více než polovina dotazovaných učitelů. V návaznosti na množství aprobací a předmětů jde dle mého názoru o významné procento vyučujících. Ne ve všech případech nicméně byly texty využity pro primární prevenci. V další otázce učitelé přiblížili, jakým způsobem s texty pracovali.

Otázka číslo 11 - „Pokud ano, jak?“

Nejčastěji pedagogové využívají hudební texty v cizích jazycích nebo v hodinách českého jazyka. Pomocí textů rozšiřují slovní zásobu žáků nebo zkoumají různé formy využití jazyku. Našli se však i tací učitelé, kteří již mají zkušenosti s prací s hudebními texty v rámci primární prevence nebo v návaznosti na konkrétní látku, jako jsou například emoce.

„Společný rozbor některých videí a textů Eminema, aj. - o čem videa jsou, o čem je text.“

„Seznamování s jednotlivými umělci prostřednictvím ukázek a s rozбором jejich textů komentování a shromažďování názorů na slyšené a viděné kreaace - např.: Suvereno: Oproštěná mládež, Eminem + Juice WRLD: Godzilla, Řezník důvod této tvorby, Kapitán Demo-hledání prvků parodie aj. Snaha o tvorbu vlastního textu – rýmování na téma "já a můj sport", "já a můj školní týden" apod.“

Protidrogová prevence, klipy o lásce, rodině.“

Jeden z pedagogů zmínil i besedu přímo s interpretem. Tato varianta je podle mého názoru pro žáky velice přínosná a zajímavá. Je však těžké někoho ze slavných osobností k této variantě přemluvit kvůli jejich nabitému programu.

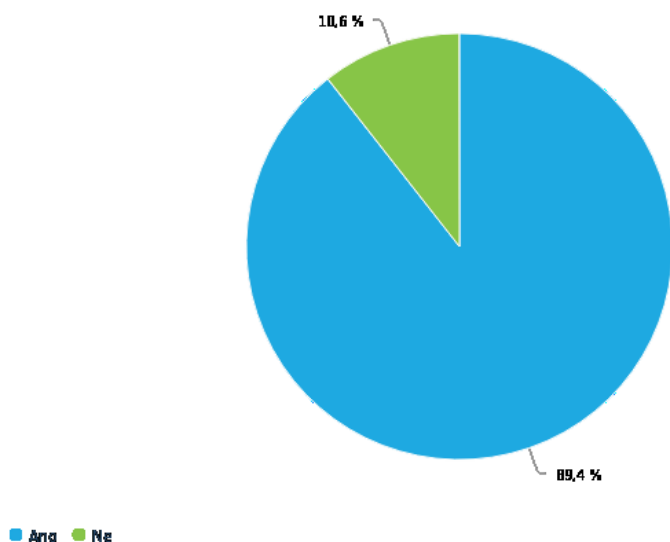
Dvakrát se mezi odpověďmi objevily i reakce učitelů, že toto téma zkusí ve svých hodinách využít.

„Zatím ne, ale vyzkouším. Alespoň zjistím, co dneska baví žáky.“

„Pouze třeba doplňovačky v hodinách AJ. Určitě vyzkouším i jiné formy.“

Otázka číslo 12 - „Myslíte si, že by pro žáky byla zajímavá primární prevence rizikového chování zaměřená na texty a videoklipy hudebních interpretů?“

Myslíte si, že by pro žáky byla zajímavá primární prevence rizikového chování zaměřená na texty a videoklipy hudebních interpretů?

Graf 7: Atraktivita daného tématu pro žáky z pohledu pedagogů.

Odpověď ano zvolilo 89,4 % pedagogů. Do opozice se postavilo 10,6 % dotazovaných učitelů. Množství souhlasných reakcí nasvědčuje tomu, že téma rizikového chování v textech hudebních interpretů si zaslouží větší pozornost a byla by škoda nevyužít tento potenciál pro obohacení výuky ve školách.

Otázka číslo 13 - „Proč si to myslíte?“

Poslední otázka v dotazníku rozvíjí předchozí odpověď v otázce číslo 12.

Opět jsem z množství nejrůznějších odpovědí vybral ty nejzajímavější.

<p>„Názorné příklady ze skutečného života a praxe jsou pro děti v určité míře přínosnější ve výuce než texty z učebnice. Reflexe k takovým videím, kde obsahem jsou například porušování lidských práv, chudoba, rasismus, dětská práce v rozvojových zemích, drogy, postižení apod. aplikuji ve výuce. Vždy zanechají emoce. Otázka v předešlém poličku se mi jako tip a nápad líbí, nikdy jsem o tom neuvažovala.“</p>
<p>„Protože je to něco, co ve svém volnu sami vyhledávají a poslouchají. Proto by jim tyto hodiny přišly zajímavé. Myslím, že by však mohlo dojít k negativnímu ohlasu v případě, že by učitel žákovu oblíbeného rappera kritizoval a ukazoval jako špatný a odstrašující případ. Žáka by to mohlo urazit a mohl by se naštvat na učitele. Proto je potřeba ke všemu přistupovat opatrně.“</p>
<p>„Ano-a určitě by se neměla týkat jenom rapování, ale textové, hudební i umělecké tvorby obecně. Většina žáků není schopna samostatně rozkrývat "umělecké" záměry jakýchkoli umělců a potřebuje v diskusi nakopnout, aby pochopili, o čem a proč vůbec někdo zpívá (rapuje) nebo tvoří (např. i současné seriály, moderní výtvarné umění apod.). Žákům chybí obecně schopnost zamýšlet se nejen nad příčinami, ale i nad následky toho, co poslouchají a na co se dívají. Většina z nich jde jenom po povrchu (líbí x nelíbí) a vlastně se často přiznávají k tomu, že je určitá hudební produkce vůbec nebaví, nerozumí jí, neznají ji, ale mají tolik jiné zábavy a jiných rozptýlení (a povinností), že jim to vůbec nevadí a je jim to jedno.“</p>
<p>„Myslím, že v je pro jakéhokoli posluchače vhodné chápat kupř. autostylizaci, nadsázku apod. tak, aby nebral obsahy sdělení příliš vážně... Kupř. svět drog, který se v hip-hopu a rapu objevuje, je často líčen jako antisystémová rebelie, zatímco v osobním životě může jít spíše o selhání, zdravotní riziko apod.“</p>
<p>„Pustit "kontroverzní" videoklip a poté jej probrat – učitel může mnoho vysvětlit a uvést na "pravou míru", diskutovat s žáky jejich názory a představy o textu – realizovat prostřednictvím prezentace "něčeho" jim známého a blízkého onu primární prevenci (může to být účinné a pro ně zajímavé, a ve výsledku více poučné“).</p>

Při využívání této metody, je důležité téma správně uvést pro své žáky. Cílem není kritika textů a tvorby těchto interpretů. Cílem je poukázat na témata, která v sobě obsahují

potenciál pro podporu vzniku rizikového chování. Jde o objasnění zmíněných témat, chování a interpretova záměru. Dále je možné s těmito texty flexibilně pracovat napříč ročníky ve škole. Vzhledem k množství hudební tvorby je snadné nalézt texty pro cílovou skupinu, kterou si učitel zvolí. Zároveň je třeba ještě zmínit, že pedagog nemusí pracovat pouze s rapovým žánrem. Ideálním řešením by bylo nechat žáky hlasovat o tom, který z hudebních žánrů by chtěli blíže rozebrat. Další žánry, které žáci chtěli, je možné využít v budoucnu.

4.2 Zhodnocení dotazníkového šetření

Následující kapitola se věnuje zhodnocení dosažených výsledků v dotaznících. První cíl je vzájemně propojený s druhým, jejich vyhodnocení tedy proběhne společně. V prvním výzkumném cíli šlo o zjištění, jestli učitelé sledují současné hudební trendy. Druhým výzkumným cílem bylo zjištění informovanosti učitelů o obsahu hudebních textů a množství rizik, které se v něm skrývají. Výsledkem je pouze částečná informovanost učitelů o této problematice. Ačkoliv učitelé projevili znalost nejrůznějších interpretů a témata odpovídala realitě, většina z uvedených informací obsahovala starší generaci rapových interpretů. Učitelé tedy mají základní povědomí o této problematice a dokážou si i představit o jakých tématech se rapová interpreti vyjadřují. Nicméně v současnosti získává rap velice rozdílnou podobu než v minulosti, a proto je potřeba, aby učitelé znali i nynější trendy.

Třetím výzkumným cílem bylo zjistit, zda učitelé pracují s tímto tématem v rámci primární prevence nebo si myslí, že by mohlo jít o zajímavý způsob předávání informací žákům. Na základě získaných dat jsem zjistil, že učitelé zřídka zapojují texty a hudební interprety do svých hodin v rámci primární prevence. Na druhou stranu pro velkou většinu se jedná o zajímavý způsob výuky, který by žákům mohl být blízký a také přínosný.

Komunikace s učiteli probíhala přes e-mail. Každého z dotazovaných pedagogů jsem přímo oslovil skrze jejich školní emailovou adresu. Školy jsem vybíral náhodně. Kritériem bylo pouze to, že se musí jednat o učitele na střední škole. Učitelé na mou prosbu přistupovali vlídně a setkával jsem se s emaily, kde mi učitelé obratem psali o tom, že je dotazník vyplněn, přáli mnoho úspěchů při studiu nebo vyjadřovali své postřehy k dotazníku. S negativním emailem jsem se setkal pouze v jednom případě. I tak

jsem byl odpovědí zaskočen, jelikož dotyčný nechtěl odpovídat, jelikož ho toto téma nezajímá.

Během odesílání dotazníků, se mi podařilo vyzorovat, že největší míra získaných odpovědí byla získána mezi 16. až 18. hodinou Celkem bylo odesláno přes 200 dotazníků. Získaných 84 vyplněných dotazníků tvoří méně než 50% odezvu ze strany pedagogů.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se věnoval problematice primární prevence rizikového chování z pozice učitele společenských věd v návaznosti na hudební texty současných interpretů. Práci jsem rozčlenil do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole jsem se zabýval základními pojmy problematiky, a to konkrétně rizikovým chováním, primární prevencí, dospívajícím jedincem a hudebním interpretem. Druhá kapitola se týkala školní prevencí a preventivními programy pro školská zařízení. Nejdříve jsem se zde věnoval systému primární prevence na našem území. Následovaly informace o školním metodiku prevence, doplněné o veškeré dokumenty, ze kterých může čerpat. Poté jsem se zaměřil na primární prevenci v hodinách občanské výchovy a společenských věd, kde jsem se zabýval možnostmi učitelů v zapojení primární prevence do vyučovacích hodin. Součástí také bylo mezioborové propojení a spolupráce mezi učiteli. Největší oporu pro tvorbu tohoto teoretického základu poskytl jeden z předních českých adiktologů věnující se primární prevenci Michal Miovský a jeho dílo zaměřené na primární prevenci rizikového chování ve školství.

Po těchto teoreticky zaměřených kapitolách jsem se soustředil na samotné projevy rizikového chování v hudebních textech, zejména pak v textech rapových interpretů. Na začátku této kapitoly jsem se věnoval vlivu hudby na lidskou osobnost z hlediska historie a současnosti. Následoval samotný obsah hudební tvorby interpretů, témata v textech a chování interpretů. V závěru této kapitoly jsem pracoval s jednotlivými projevy rizikového chování obsaženého v textech interpretů. V kapitole projevy rizikového chování v hudebních textech jsem pracoval se samotnými písněmi jak českých, tak i zahraničních interpretů. Z jejich písní jsem přímo využil pasáže obsahující rizikové chování pro důkladnou ilustraci této problematiky.

V poslední části práce jsem vytvořil dotazník pro zmapování povědomí učitelů středních škol o této problematice. Výsledky jsem následně interpretoval s vlastním zamyšlením a názorem k jednotlivým odpovědím.

Cílem práce bylo objasnění problematiky rizikového chování u dospívajících jedinců, v návaznosti na texty současných rapových hudebních interpretů a navržení možné prevence do vyučování na základě rozborů textů. Dalším cílem bylo zjistit povědomí mezi učiteli o rizikových tématech v textech rapových písní. Těchto cílů bylo dosaženo. Zjistil jsem, že se jedná o ne příliš rozebírané téma, a v návaznosti na výsledky

dotazníkového šetření se ukázalo jako velice atraktivní. Nabízí se zde i mnoho prostoru k podrobnějšímu rozvedení tématu, například vytvoření aktivizačních metod pro práci s tímto tématem nebo rozvedení problematiky i do dalších hudebních stylů, populárních mezi dospívajícími. Při psaní bakalářské práce jsem získal mnoho vědomostí nejen z oblasti primární prevence rizikového chování, ale i z psychologie, sociologie, adiktologie či samotného hudebního světa. Ty zároveň prohloubily můj zájem o toto téma a v následujících letech bych se jím nadále chtěl zabývat.

PŘÍLOHY

Příloha 1 - Dotazník k bakalářské práci

- 1) Znáte hudební žánr rap?
Ano
Ne
- 2) Pokud ano znáte nějakého interpreta?
.....
- 3) Co se Vám vybaví pod pojmem Rapper?
.....
- 4) Slyšeli jste někdy žáky poslouchat ve škole hudbu a zajímali se pak o jakou hudbu přesně jde?
Ano
Ne
- 5) Může být podle Vás hudební interpret vzorem pro žáka?
Ano
Ne
- 6) Pokud ano proč?
.....
- 7) Setkali jste se někdy s žákem, jehož snem je být rapper?
Ano
Ne
- 8) Znáte nebo napadají Vás témata, kterým se současní rapoví interpreti zabývají ve svých textech?
.....
- 9) Může mít podle Vás neustálý poslech hudby s obsahem například návykových látek nebo sexuálními tématy negativní vliv na vývoj žáka?
Ano
Ne

10) Zkusili jste někdy zakomponovat hudební texty nebo videoklipy do hodiny?

Například v rámci primární prevence?

Ano

Ne

11) Pokud ano jak?

.....

12) Myslíte si, že by pro žáky byla zajímavá primární prevence rizikového chování zaměřená na texty a videoklipy hudebních interpretů?

Ano

Ne

13) Proč si to myslíte?

.....

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Znalost hudebního žánru jménem rap.	32
Graf 2: Zájem učitelů o žáky a jimi poslouchanou hudbu.	35
Graf 3: Náзор učitelů na hudebního interpreta jako vzor pro žáka.	36
Graf 4: Setkání učitele a žáka, jehož snem je být rapový interpret.	38
Graf 5: Vliv poslechu hudby s projevy rizikového chování.	40
Graf 6: Zařazení hudebních textů do vyučovacích hodin.	41
Graf 7: Atraktivita daného tématu pro žáky z pohledu pedagogů.	42

SEZNAM ZKRATEK

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

ŠVP – Školní vzdělávací program

MŠMT – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

SEZNAM ZDROJŮ A POUŽITÉ LITERATURY

AUTORSKÝ KOLEKTIV. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. (2007) Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze.

BIOGRAPHY. Jeff Bezos Biography. [online]. (2018), aktualizováno 2021. [cit. 18.2.2021] Dostupné z: <https://www.biography.com/business-figure/jeff-bezos>.

BLATNÝ, M., PLHÁKOVÁ, A. (2003). Temperament, inteligence, sebekojení. Nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR. ISBN 80-86620-05-0.

BRAUN, S., VOLGSTEN, U. (2006): Music and manipulation: on the social uses and social control of music, Berghahn Books. ISBN 1-84545-098-1.

ČAPEK, Robert. (2015) Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3450-7.

DORIAN, (2019) Už se neptám. YouTube video, [cit. 16.02.2021]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=UmzwpkgtjVY&ab_channel=BlakkwoodRecords.

EGO, HAHA CREW, YZOMANDIAS. (2018) Flexim Ako Gott. YouTube video, [cit. 16.02.2021]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=88yCb44ar0w&ab_channel=FCKTHEM.

GALLA, M. (2005) Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí, Příručka o efektivní školní drogové prevenci. Úřad vlády České republiky, 1. vydání v českém jazyce. ISBN 80-86734-38-2.

GREITMEYER, T. (2009). Effects of Songs With Prosocial Lyrics on Prosocial Behavior: Further Evidence and a Mediating Mechanism. Personality and Social Psychology Bulletin. University of Sussex. [online]. [cit. 4.2.2021]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0146167209341648>.

HARTOVÁ, H., HARTL, P. (2000). Psychologický slovník. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.

CHEN, M. J., MILLER, B. A., GRUBE, J. W., WAITERS, E. D. (2006). Music, substance use, and aggression. *Journal of Studies on Alcohol*. [online]. [cit 1.2.2021]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5066304/>.

JONÁŠOVÁ I. Rizikové sexuální chování. [online]. [cit. 19.2.2021]. Dostupné z: https://www.pppuk.cz/soubory/primarni_prevence/priloha_18_rizikove_sexualni_chovani.pdf.

KALHOUS, Zdeněk a kol. Školní didaktika, Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.

KANT, Immanuel, BARABAS, Marina, KOUBA, Pavel. (2014) ed. Základy metafyziky mravů. Vyd. 3., opr. Přeložil Ladislav MENZEL. Praha: OIKOYMENH. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 978-80-7298-501-2.

KAŠPAROVÁ K. (2016). Vliv hudby na psychický vývoj člověka, (Bakalářská práce). Západočeská Univerzita v Plzni, Plzeň.

KLOOSTER, David. *Co je kritické myšlení? Kritické listy č.1,2*. [online]. [cit. 16.4. 2021]. Dostupné z: <https://kritickemysleni.cz/inspirace-pro-ucitele/kriticke-listy/kriticke-listy-1-2/>.

KOLÁŘ, Michal. (2001) Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách. Praha: Portál. ISBN 80-7178-513-X.

KOPECKÝ Kamil, SZOTKOWSKI, René. České děti v kybersvětě, Jak se chovají online a co jim hrozí? [online] Výzkumná zpráva, Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. [cit. 14.2.2021] Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>.

KOPECKÝ Kamil, SZOTKOWSKI, René. Sexting a rizikové chování českých dětí v kyberprostoru. [online] Výzkumná zpráva, Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. [cit. 19.2. 2021] Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/sexting-vyzkum-2017>.

KOPECKÝ, Kamil. Úvod do problematiky netolismu. (2011). [online]. [cit. 18.2.2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/331-uvod-do-problematiky-netolismu>.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006) Vývojová psychologie. 2. upravené vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0.

LÉVY, Pierre. (2000) Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace". V Praze: Karolinum. ISBN 80-246-0109-5.

LIL PUMP, (2018) „Drug Addicts“ (Official Music Video). YouTube video, [cit. 14.02.2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bnCT0GXgLJg>.

Lil Pump, (2018) „ESSKEETIT“ (Official music video). YouTube video, [cit. 18.02.2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DPxL7dO5XPc>.

Listening to Music and Watching Music Videos [online]. American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, [online]. [cit. 6.1.2021]. Dostupné z: www.aacap.org.

MACEK, P. (2003) Adolescence. Vyd. 2., Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.

MAŇÁK, Josef. *Aktivizující výukové metody*. Metodický portál RVP-Modul Články [online].

[cit. 16.4.2021] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/o/14483/AKTIVIZUJICI-VYUKOVE-METODY.html/>.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. (2013) Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4580-0.

METODICKÝ PORTÁL. Metodik prevence. (2012) [online]. [cit. 15.2.2021] Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/Metodik_prevence.

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ L., ZAPLETALOVÁ J. (2015) Prevence rizikového chování ve školství. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. ISBN 978-80-7422-392-1.

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. a kol. (2010). Primární prevence rizikového chování ve školství. 1. vyd. Praha: Togga. ISBN 978-80-87258-47-7.

MŠMT, Informace o nabídce vybraných organizací poskytujících programy primární prevence v době distančního vzdělávání. [online]. 2021. [cit. 18.2. 2021] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/informace-o-nabidce-vybranych-organizaci-poskytujicich>.

MŠMT. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28 [online]. 2010. [cit. 25. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/20274>.

MÜHLPACHR, P. (2001) Sociální patologie. 1.vyd. Brno: Masarykova Univerzita. ISBN 80-210-251.

Národní ústav pro vzdělávání, Primární prevence. [online]. [cit. 18.2. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/modules/marwel/index.php?rewrite=t%2Fprrch&str=2>.

Národní ústav pro vzdělávání, Nabídka vzdělávacích programů. [cit. 18.02. 2021] Dostupné z: <https://objednavky.nuv.cz/>.

Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Olomouckého kraje, Podcasty – Poradenské švitoření. [online]. 2021, [cit. 18.2. 2021]. Dostupné z: <http://ppp-olomouc.cz/metodika-prevence/podcasty/>.

POLICIE ČŘ. Šikana. [online]. [cit. 19.2.2021] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>.

PRIMACK, B., DOUGLAS, E., FINE, M., & DALTON, M. (2009). Exposure to Sexual Lyrics and Sexual Experience Among Urban Adolescents. American Journal of Preventative Medicine. [online]. [28.1.2021].

PRŮCHA, J., MAREŠ J., a WALTEROVÁ E. (2003). Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ E, MAREŠ J. (2013) Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

REITMAYEROVÁ, E., BROUMOVÁ V. (2007). Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-626-0222-6.

Rock and roll | History, Songs, Artists, & Facts Britannica. Encyclopedia Britannica [online]. [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/rock-and-roll-early-style-of-rock-music>.

Social Changes On Innovations Of Rock Music Media Essay. UK Essays. (2003) [online]. [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.ukessays.com/essays/media/social-changes-on-innovations-of-rock-music-media-essay.php>.

Stašová, L., Slaninová, G., & Junová, I. (2015). Nová generace: Vybrané aspekty socializace výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-567-7.

STOKES, R. J. Video Of Lil Peep's Death Circulates On Social Media As People Claim The Soundcloud Rapper Was Given 'Fake' Xanax Laced With Fentanyl . (2017). [online]. [cit. 20.2.2021]. Dostupné z: <https://www.yourtango.com/2017308514/lil-peep-death-video-rumors-overdose-fake-xanax-fentanyl>.

STUDENÁ H. (2010). Hudba jako hodnota v životě člověka. (Diplomová práce). Univerzita Karlova v Praze, Praha.

ŠMAHAJ, Jan. (2014) Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4227-3.

The Most Famous Rapper In The World Right Now, Ranked By Fans. Lists: Rankings About Everything, Voted On By Everyone [online]. Copyright © Ranker 2021 [cit. 06.01.2021]. Dostupné z: <https://www.ranker.com/list/most-famous-rappers-right-now/celebrity-lists>.

The Most Famous Rapper In The World Right Now, Ranked By Fans. Lists: Rankings About Everything, Voted On By Everyone [online]. Copyright © Ranker 2021 [cit.

28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.ranker.com/list/most-famous-rappers-right-now/celebrity-lists>.

The World's Favorite Music Genres, Statista - The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies [online]. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/15763/most-popular-music-genres-worldwide/>.

TOP 20 českých rapových labelů podle sledovanosti na Youtube. HipHopStage.cz - Hip Hop Magazín [online]. Copyright © 2018 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <http://www.hiphopstage.cz/top-20-ceskych-rapovych-labelu/>.

TOWNSEND, J. (2009) Hranice a dospívající. Přel. R. Brahová. Praha: Návrat domů. ISBN 978-80-7255-191-0.

TURNER, J. S. (2011): Sex and the Spectacle of Music Videos: An Examination of the Portrayal of Race and Sexuality in Music Videos. Sex Roles. [online]. [cit 8.2.2021]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11199-010-9766-6>.

VÁGNEROVÁ, M. (2005). Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. (2013). Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7464-125-1.

WEISS, P., BRICHČÍN, S. (2010). Soudní sexuologie. Sexuologie. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2492-8.

Záchranný kruh., Co je to šikana? [online]. [cit. 18.2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/proverejnost/kriminalita-rizikove-chovani/sikana-a-nasili/co-je-to-sikana.html>.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Adam Polách
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Stoklásková
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Primární prevence rizikového chování z pozice učitele společenských věd v návaznosti na hudební texty současných interpretů.
Název v angličtině:	Primary prevention of risky behavior for social studies teachers from the perspective of musical texts of contemporary artists.
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku projevů rizikového chování v textech současných hudebních interpretů. Důraz je pak kladen na samotného učitele jako činitele školní prevence, a to zejména učitele společenských věd. Rizikové chování je v bakalářské práci přiblíženo v návaznosti na hudební texty interpretů a je navržena jeho možná prevence ve vyučování. Součástí je dotazníkové výzkumné šetření s cílem zjistit informovanost učitelů na středních školách o tomto tématu.
Klíčová slova:	Občanská výchova, primární prevence, rizikové chování, hudební interpret.
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis focuses primarily on the issue of expressions of risky behavior in contemporary music artists' lyrics. The main emphasis is placed on social studies teachers as the providers of fundamental prevention in schools. The risky behavior in the bachelor thesis is demonstrated through the lyrics of contemporary music artists followed by prevention alternatives suited for educational facilities. The thesis also includes a questionnaire aimed at the knowledge of high school teachers about this topic.
Klíčová slova v angličtině:	Social studies, primary prevention, risk behavior, music artists.
Přílohy vázané v práci:	Dotazník zaměřený na učitele SŠ.
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	český